

FORSLAG

UDVIKLINGSPLAN FOR NØRRESØ OG SØNDERSØ

November 2016

VIBORG
KOMMUNE

KOLOFON

PROGRAM:	Udviklingsplan for Nørresø og Søndersø er udarbejdet af Viborg Kommune i samarbejde med NIRAS A/S, 2016.
GRAFISK OG DESIGN:	NIRAS A/S
FOTOS:	NIRAS A/S/Viborg Kommune/Borgere
KONTAKT:	Viborg Kommune Prinsens Alle 5 8800 Viborg www.viborg.dk

INDHOLD

Forord	3
Baggrund og proces	5
Fakta om søerne	6
Udfordringer og potentialer	9
Vision, målsætninger og politikker	11
Planen kort fortalt	12
Målsætning 1: Sammenhæng og forskellighed	14
Målsætning 2: Aktiviteter og oplevelser	17
Målsætning 3: Fortælling og forståelse	24
Målsætning 4: Tilgængelighed og synlighed	26
Fokusområde 1: Den langstrakte bypark	30
Fokusområde 2: Motionsparken og porten til Viborg Naturpark	32
Realisering	34
Bilag	36

FORORD

I hjertet af Viborg ligger Nørresø og Søndersø, ”Viborgs to perler”. Søerne og deres nære omgivelser er byens største rekreative grønne rum, der tilfører byen mange muligheder og kvaliteter. En kile af natur helt ind til bykernen. En ramme om gåture, motion og rekreation. Mødested på søndagsture. Arena om de helt store events. Et område med interessant geologi, natur og historie.

Søerne har en stor plads i viborgensernes hjerte og giver en bevidsthed om, hvor vi bor. Men søerne og deres nærmeste omgivelser er også under pres fra den stadige udbygning af byen.

I lokale medier debatteres det jævnligt, hvad vi skal med Viborgsøerne. Debatten handler om, hvordan vi på den ene side kan styrke søerne yderligere som attraktion for byens borgere og turister, og på den anden side kan værne om natur, miljø og ro.

Byrådet har besluttet at lave en udviklingsplan for søerne i dialog med borgere, brugere og andre interessenter. Planen har to formål: Den skal skitsere en udvikling, der tilgodeser hensynet til natur, miljø og områder med ro, og den skal beskrive mulighederne for at benytte søerne og de nære omgivelser til flere aktiviteter.

Udviklingsplanen er blevet til i samarbejde med borgere og repræsentanter for foreninger, institutioner, handelsliv, turisme og erhvervsliv. Mange har deltaget i workshops og møder, og har bidraget aktivt med gode tanker og ideer som indlæg i debatten. Udviklingsplanen, som den foreligger nu, er i høj grad et resultat af de mange bidrag, og vi håber, at mange kan genkende deres aftryk heri.

Visionen for søerne i Viborg lyder: ’Søerne skal være for alle og udvikles som et mangfoldigt omdrejningspunkt for oplevelser, aktiviteter og rekreation. Udviklingen skal ske i balance med natur og miljø’. I planen udfoldes visionen i fire målsætninger og et idékatalog med forslag til tiltag, der understøtter realisering af disse.

Idékataloget rummer mange forslag om beskedne anlæg fra borgere, der benytter søerne til sejlads, motion og rekreation: Bedre, mere trygge stier, flere muligheder for at komme tæt på vandet, at nyde en særlig smuk udsigt, bedre formidling etc. Andre forslag – som idéen om et ’Søens Hus’ eller at erstatte Randersvej-dæmningen med en biltunnel - er mere visionære og vil kræve en omfattende indsats at gennemføre.

Vores ønsker og behov ændrer sig over tid, og der vil formentlig opstå nye muligheder ved søerne, som vi ikke kan forudse. En detaljeret plan med en konkret opskrift for søernes udvikling kan hurtigt blive uaktuel. Derfor er udviklingsplanen et principielt katalog over forslag, der kan understøtte den udvikling, vi ønsker. Det er tanken, at planens idékatalog skal holdes op imod, hvad der aktuelt er brugere til, interesse for og mulighed for medfinansiering af, før dens tiltag iværksættes.

Nogle af ideerne vil kunne gennemføres inden for kommunens almindelige driftsbudgetter. Andre kan kun gennemføres i et samarbejde mellem kommunen og private aktører eller af private alene. Planen skal derfor også ses som en invitation til borgere, foreninger og andre interessenter om, i fællesskab, at realisere nogle af de beskrevne tiltag.

God læselyst!

Johannes F. Vesterby, formand for Teknisk Udvalg

og

Mads Panny, formand for Klima- og Miljøudvalget

*Formålet med planen
er at synliggøre søernes...*

Turismepotentiale

Bosætningspotentiale

Rekreativt potentiale

*Potentiale for at øge den
enkelte borgers livskvalitet*

||

"Skilt mere tydeligt, så de der kommer tilfældigt til søerne finder faciliteterne."

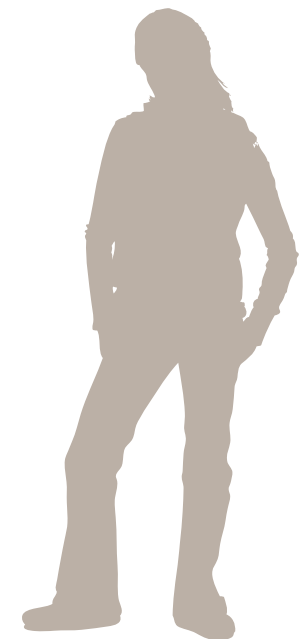
"Gå efter oplevelser med kvalitet og indhold. Oplevelser med lokal forankring, som er med til at skabe stolthed om den by, man kommer fra."

"Det kræver også en kommunikativ indsats. Søerne er alle opmærksomme på, men hvis der tages nye initiativer, er det vigtigt at kommunikere ud".

Citater fra borgere og interessenter.

||

Oversigtskort over søerne i Viborg.

Fotos fra dialogmødet.

BAGGRUND OG PROCES

BAGGRUND FOR PLANEN

Viborg Byråd har igangsat en planlægning for den fremtidige udvikling af Nørresø og Sønderlø i Viborg. Baggrunden er et ønske om, at Nørresø og Sønderlø skal være en større del af Viborgs og kommunens liv, f.eks. ved at der skabes mere liv og aktivitet i og omkring søerne, der tiltrækker kommunens borgere og gæster.

Udviklingsplanen skal fungere som en langsigtet og robust ramme om udviklingen. Den består af en vision, 4 målsætninger samt et idékatalog med forslag til projekter og tiltag, der kan fremme den ønskede udvikling af området. Der er i processen overordnet kigget på, hvordan søerne strategisk skal udvikle sig, og planen udstikker nogle retningslinjer herfor.

Formålet med udviklingsplanen er at øge kommunens potentiale for turisme, bosætning og rekreation, og derigennem at bidrage til at forbedre den enkelte borgers livskvalitet. Dette skal ske ved bedre at udnytte de oplevelses- og aktivitetsmuligheder, der ligger i og ved Viborg Søerne.

Samlet skal planen bidrage til, at når nogen siger 'Viborg', tænker man også på søer - og ikke kun på Domkirken og håndbold.

DIALOG MED BORGERE OG INTERESSETER

Et formål med planprocessen har været at inddrage borgere og interessenter. Det har givet indblik i, hvad de ser af udfordringer i forhold til udviklingen og synliggøre, hvad der efterspørges ved søerne.

Der er afholdt en idéfase, hvor Viborgs borgere kom med input omkring søernes styrker og svagheder. Under idéfasen blev der afholdt et åbent dialogmøde, hvor de fremmødte besøgte tre udvalgte steder ved søerne og kom med idéer til udviklingsmuligheder.

Viborg Kommune har endvidere interviewet en række interessenter, der bruger søerne aktivt, herunder Samarbejdsudvalget for Viborg Søerne, Visit Viborg, Danmarks Naturfredningsforening, Viborg Handel, Viborg Idrætsråd samt enkelte institutioner og virksomheder i tilknytning til søerne. Interviewene har givet kendskab til, hvor interessenterne idag oplever begrænsninger og hvilke udviklingsmuligheder, de ser.

I forbindelse med idéfasen, dialogmødet og interviewene er der kommet mere end 100 idéer til udvikling af søerne. Nogle bevæger sig på et overordnet plan, mens andre er mere konkrete forslag til forbedringer. Udviklingsidéer, der vurderes at understøtte den ønskede udvikling af søerne og at kunne realiseres indenfor de forventede rammer, er generelt indarbejdet i planen - nogle gange dog i bearbejdet form.

Et tidligt udkast til planen er drøftet med en referencegruppe med repræsentanter for foreninger og andre, der har vist interesse for planen.

Hele planprocessen har været fulgt af en styregruppe med deltagelse af Viborg Innovation Fond, Friluftsrådet samt chefer for Viborg Kommunes områder for Natur & Vand, Plan og Kultur, Service & Event. Styregruppen er blevet orienteret og hørt om vigtige elementer i planen.

LÆSEVEJLEDNING

Planen er inddelt i følgende hovedafsnit:

- › Rammer og baggrund
- › Vision og målsætninger
- › Selve planen, der skal ses som et idékatalog med forslag til projekter og tiltag, der vil fremme den ønskede udvikling og understøtte planens målsætninger
- › Skitser af 2 udvalgte fokusområder ved søerne, der viser et eksempel på, hvordan områderne overordnet kan disponeres og udvikles jf. de foreslåede tiltag fra planens idékatalog.

Planen bør læses i sin helhed, og de foreslåede tiltag i udviklingsplanen - idékataloget, som er planens essens, kan ses på side 14-29.

Hvor planen omfatter forslag til anlæg på private arealer, afhænger en realisering af, om der kan opnås aftale med lodsejerne. I planen indgår også forslag, hvis realisering forudsætter, at der kan opnås dispensation fra beskyttelsesinteresser eller at planlægningen for arealet ændres.

Hovedparten af de foreslåede tiltag i planen er forslag, som borgere og interessenter har stillet. Der er i forbindelse med udarbejdelsen af planen sket en overordnet vurdering af muligheden for at realisere de foreslåede tiltag i forhold til diverse bindinger. På baggrund heraf er nogle forslag udeladt og andre bearbejdet. Før et tiltag kan realiseres, skal der ske en konkret vurdering af et konkret projektforslag. Der kan indgå forslag i planen, der ved en nærmere undersøgelse kan vise sig at være vanskelige at gennemføre i den viste form.

FAKTA OM SØERNE

DE STORE LINJER - DET HISTORISKE LANDSKAB

Viborg ligger i et markant landskab, der er formet under sidste istid af isens og smeltevandets enorme kræfter. I og omkring Viborg forgrenes og samles et netværk af dale, der i forskellige perioder af istiden har ført smeltevand væk fra isen (se figur 2). Dalenes forskellige dannelsesetidspunkter betyder, at de optræder i forskellige terrænkoter, at de er orienteret i forskellige retninger og har forskellige profiler. Samtidig er de en del af en sammenhængende geologisk fortælling, der er udgangspunkt for landskabets karakter i og omkring Viborg.

Tunneldalen omkring Nørresø og Søndersø er en markant struktur igennem Viborg, der er i høj grad definerer byens landskabelige identitet. Smeltevandets enorme kræfter har eroderet dalen ned i terrænet og skabt de stejle dalsider. Da isen trak sig tilbage efter sidste istid, var dalen gennem Viborg præget af "dødis"-store isblokke, der lå tilbage fra gletscheren og blev omlejret af sand og grus fra smeltevand. Da isen smeltede, var der dannet store terrænlavninger i dalen i form af dybe søer, herunder Nørresø og Søndersø.

HISTORISK FORBINDELSE TIL SØERNE

Viborg er grundlagt ved søerne omkring år 800. Søerne var dengang delt af et vadested lidt syd for den nuværende Randersvej. I 1313 blev vandstanden hævet ca. 2 meter, så søerne blev til én stor sø. Det skete på initiativ af Kong Erik Menved og Viborg-bispen. Kongen ønskede en stabil vandstand i voldgraven ved det nyopførte borganlæg (nu Borgvold) og kirken drev en vandmølle ved udløbet fra Søndersø, der ved vandstandshævningen fik en betydelig større kapacitet. Den store sø blev først delt i to søer igen, da den nye Randersvej fik sit nuværende forløb over dæmningen i 1850-erne.

Gennem tiden har byen været afhængig af søerne, der har været en afgørende vandressource, bl.a. for udviklingen af mølleindustrien. Men i dag kan man godt køre igennem Viborg, uden faktisk at opdage søerne i bybilledet.

Fig. 1 Udviklingen i byvækst

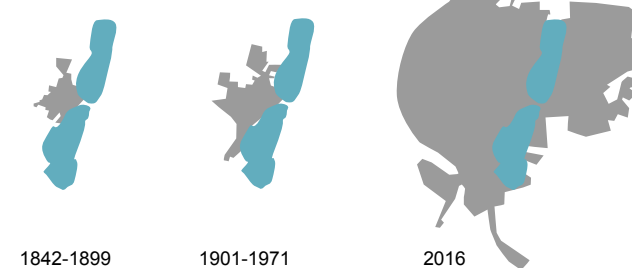

Fig. 2 Dalene omkring søerne

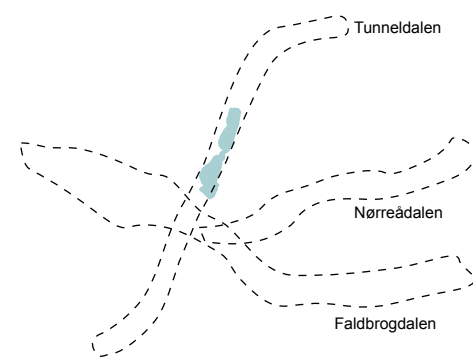
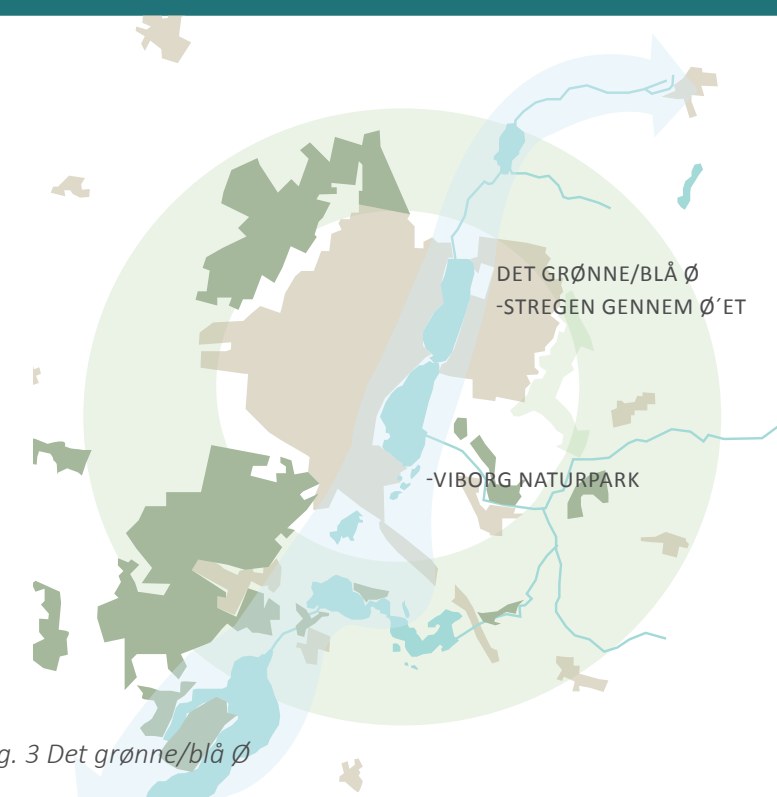

Fig. 3 Det grønne/blå Ø

DEN OVERORDNEDE GRØNNE STRUKTUR

Viborg Kommune har en overordnet vision om at skabe en sammenhængende naturpark hele vejen rundt om Viborg, også kaldet "Det Grønne Ø" (se figur 3). Dette "Ø" består af en grøn ring omkring byen og et bånd af søer på tværs. Området Viborg Naturpark er første skridt på vej mod at sammenbinde de mangfoldige naturoplevelser, der omkranser Viborg. Naturparken omfatter pt. ca. 25 km² i området sydøst for Søndersø.

VANDFORLØBET

Nørresø har et areal på 124 ha. Den er 2,3 km lang og ca. 700 m bred på det bredeste sted. Den største dybde er ca. 12 m og findes i det nordøstlige hjørne (se figur 4). Søbredden er bebygget stort set hele vejen rundt, men det er muligt at færdes rundt om søen. På nord-, øst- og sydsiden kan man gå langs søen ad veje og stier. På søens vestsiden ligger vejen i større afstand fra søen og man kan kun punktvis komme ned til søbredden. Der er 5,4 km rundt om Nørresø.

Søndersø har et areal på 151 ha. Den er 2,2 km lang og er ca. 900 m bred på det bredeste sted. Søens vestlige bred er præget af tæt bebyggelse, mens den østlige side er præget af forskelligartede grønne områder og institutioner. Den største dybde, som er ca. midt i søen, er ca. 7 m (se figur 4). Der er et godt udbygget stisystem langs med søbredden, som gør det muligt at gå hele vejen omkring Søndersø, dog skal man ved den sydlige del ud på de omkringliggende veje. Der er 5,7 km rundt om Søndersø.

Det eneste synlige tilløb til Nørresø er Nørremølle Å, der ligger nord for søen. Søndersø har indløb fra Sønder Mose og udløb til Mølleåen øst for søen.

EKSISTERENDE AKTIVITETER

Søerne ejes af Viborg Kommune, og fiskeriet er frit fra båd eller fra de dele af søbredden, som er offentligt tilgængeligt. Der er mulighed for badning flere steder, bl.a. ved Nørresøbadet og ved Viborg Sø Camping. Om sommeren sejler Viborg Turistbureaus turbåd "Margrethe I" dagligt flere rundture på søerne. Båden kan også lejes til sejlads med selskaber. Når Margrethe I sejler i rute lægger den til ved Salonsøen, sønæs samt ved campingpladsen. (se kort side 8)

Der er kommunale badepladser ved Salonsøen, Strandparken og Bådelauget ved Sct. Kjelds Gade. Region Midt har bådehus og -bro ved Paraplegien ved Søndersøparken. Derudover er der slæbesteder ved Strandparken, Nørresøbadet samt ved Viborg Sejlcenter. Flere foreninger har aktiviteter, der knytter sig til vandet som sejlads og fiskeri. Ved Borgvold kan man leje kanoer og vandcykler, og der spilles kajakpolo ved Gymnastikhøjskolen og Nørresøbadet. Endelig er søerne et væsentligt omdrejningspunkt for løbeaktiviteter i Viborg og de grønne arealer omkring danner ramme om flere traditionsrige events (1. maj, billboardfestival, Søndersøløbet, 24 timers løbet etc.).

Fuglelivet ved søerne er righoldigt og områderne med tagrør langs bredden har stor betydning som skjulested for både voksne fugle og reder udover fødesøgning. På søerne ses oftest gråand, toppet lappedykker og blishøne. Langs bredden yngler en række sangfugle. Om vinteren gæster trækfugle området, oftest skallesluger og troldand.

Søerne er meget attraktive som fiskevande og rummer stort set alle arter af ferskvandsfisk. Specielt langs bredden af Søndersø er der gode muligheder for fiskeri.

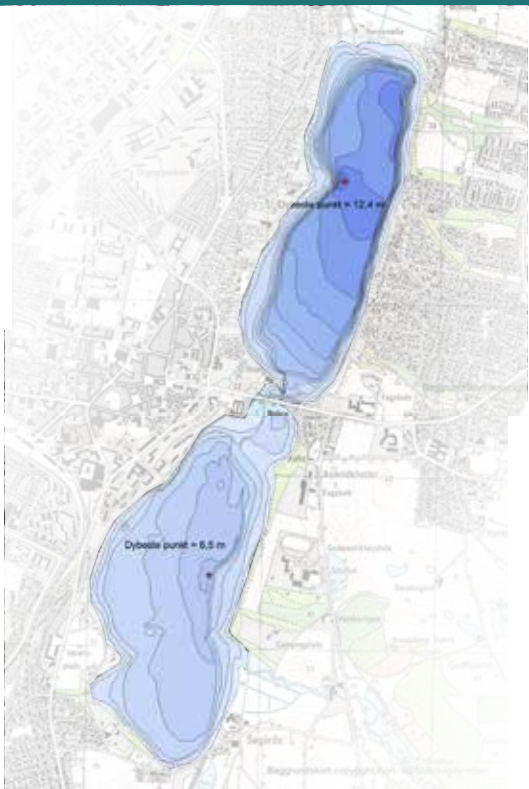

Fig. 4. Vanddybder

MILJØTILSTAND

Viborg-søerne indbyder det meste af året til badning og andre rekreative aktiviteter. Sidst på sommeren forekommer der dog typisk en kraftig opblomstring af blågrønalger, som i en periode kan gøre søerne mindre attraktive. Hverken Nørresø eller Søndersø opfylder miljømålet om ”god økologisk tilstand”, som er fastsat i statens vandplaner. Miljøtilstanden er imidlertid, over en lang årrække, forbedret som følge af mindre fosfortilførsel til søerne. Især er spildevandstilførslen til søerne reduceret markant.

Fosforkoncentrationen er væsentligt lavere i Nørresø end i Søndersø, og tilsvarende er miljøtilstanden væsentlig bedre her. Nørresø er i lange perioder relativt klarvand og har en forholdsvis god bestand af fisk og udbredelse af undervandsplanter. Vandkvaliteten tilgodeser i et vist omfang badning og andre rekreative anvendelsesmuligheder.

Søndersø er derimod i lange perioder uklar og grøn af alger, hvilket også afspejles i en stor bestand af ”skidt-fisk” (bl.a. skaller og brasen) og dårlig udbredelse af undervandsplanter.

Forskellen i miljøtilstanden mellem de to søer skyldes blandt andet, at der i Søndersø frigives fosfor fra bunden på grund af tidligere tiders udledning af spildevand. I Nørresø er frigivelsen af fosfor mindre, da søen ikke har været udsat for den samme spildevandsbelastning som Søndersø. Nørresø er samtidig dybere end Søndersø, og har i de senere år fået 'kunstigt åndedræt', idet der i sommerperioden ledes ilt ud i søen. Herved sker en iltning af bundvandet, hvilket mindsker frigivelsen af fosfor.

Viborg Kommune arbejder for at opnå en god økologisk tilstand i søerne, og er i gang med at vurdere muligheder for reduktion af fosfortilførslen til søerne.

BESKYTTELSE

Søerne og søbredderne er omfattet af en række regler for beskyttelse af naturen og offentlighedens interesser. Disse omfatter:

- › Naturbeskyttelseslovens § 3, å, sø, eng, mose, overdrev og hede
- › Naturbeskyttelsesloven kapitel 6, Fredede områder
- › Bekendtgørelse af lov om skove, Fredskov
- › Søbeskyttelseslinje

Anlæg (f.eks. bebyggelse, broer, terrasser, terrænregulering), beplantning og aktiviteter indenfor beskyttelseszonerne kan være forbudt eller kræve særlige tilladelser/dispensationer. Muligheden for at opnå tilladelse til et projekt kan bl.a. afhænge af om det:

- › påvirker natur og dyreliv
- › understøtter rekreative / almene interesser
- › forbedrer den offentlige adgang
- › påvirker den visuelle oplevelse af søerne
- › påvirker eksisterende anvendelse af søerne til f.eks. sejlads, fiskeri mm.

Dele af den nordøstlige søbred ved Nørresø er endvidere omfattet af en fredningskendelse fra 1943, som bl.a. har til formål at hindre skæmmende byggeri.

REGULATIV

Der gælder et regulativ for søerne, der løbende revideres. Her står bl.a. at det er tilladt at fiske i søerne, at maskindrevne fartøjer på søerne må sejle med en max hastighed på 5 knob (9 km i timen), at opankring ud for anden mands søbred ikke må ske nærmere bredderne end 30 m, og at søbredsejere må lave en bro uden tilladelse, hvis den anlægges mindst 5 m fra naboskel og broen er max. 8 m lang og 1 m bred.

STRATEGI FOR ADMINISTRATION

Der er udarbejdet en 'Strategi for administration af og planlægning for de sønære arealer ved Nørresø' i 2003. Strategien har til formål at forbedre naturtilstanden langs søerne og forbedre offentlighedens adgang til søerne. De sønære arealer er inddelt i 3 zoner:

- › Zone 1: Søbræmmen, som er fra vandlinjen og 8 m ind på arealerne.
- › Zone 2: Beskyttelseszonen, som er fra zone 1 og 150 m ind på arealerne.
- › Zone 3: Almindelig byzone, som omfatter arealerne fra 150 m fra søkanten.

I zone 1 må der kun etableres mindre anlæg, som knytter sig til almindelige anvendelse af søerne (sejlads, fiskeri og lign.) Der kan desuden etableres offentlige stianlæg langs søen.

I zone 2 må der ikke placeres yderligere bebyggelse, anlæg mv., som kan forringe området karakter og tilstand. På baggrund af en konkret vurdering kan der tillades mindre tilbygninger, befæstede arealer, pavilloner mv. Etablering af nybebyggelse forudsætter dispensation fra naturbeskyttelseslovens paragraf 16 om søbeskyttelse.

I zone 3 gælder de almindelige regler for byzone.

Grønne områder

Sportsforeninger	
Turismeformål	
Forbindelser	
Seværdigheder/ historiske steder	
Off. tilgængelige grønne områder/mødesteder	
Natur- og engområder	
Events	
Faciliteter	
Viborg Naturpark	

På kortet for de grønne områder ses, at:

- Oplevelser/events knytter sig primært til Sønder sø.
- Vestlige side af Nørresø og østlige side af Sønder sø har flest foreninger og områder til turismeformål.
- Grønne områder med seværdigheder ligger i linje fra Viborg Midtby til Søndermølle.
- Off. tilgængelige grønne rum (minus passager) ligger primært på nordsiden af Nørresø og vestsiden af søerne.
- Off. WC'er ligger kun på vestsiden af søerne.

På kortet for de grønne områder ses, at:

- Oplevelser/events knytter sig primært til Sønder sø.
- Vestsige side af Nørresø og østlige side af Sønder sø har flest foreninger og områder til turismeformål.
- Grønne områder med seværdigheder ligger i linje fra Viborg Midtby til Søndermølle.
- Off. tilgængelige grønne rum (minus passager) ligger primært på nordsiden af Nørresø og vestsiden af søerne.
- Off. WC'er ligger kun på vestsiden af søerne.

Vandaktiviteter

Offentlige tilgængelige både/badebroer	
Private haver ned til søen	
Fiskesteder	
Stier	
Stop for Margrethe 'hop on'	
Slæbested	
Badebro	
Bådepladser	
Handicapadgang	
Mulighed for kajaksejlsd og roning	

På kortet for vandaktiviteter ses, at:

- Turbåden 'Margrethe' lægger primært til i Sønder sø
- Man bader i begge søer
- Offentlige tilgængelige både-/badebroer ligger jævnt fordelt rundt om begge søer. Flertallet knytter sig til en funktion/aktivitet på land
- Der er mange private både/badebroer i Nørresø

På kortet for vandaktiviteter ses, at:

- Turbåden 'Margrethe' lægger primært til i Søndersø
- Man bader i begge søer
- Offentlige tilgængelige både-/badebroer ligger jævnt fordelt rundt om begge søer. Flertallet knytter sig til en funktion/aktivitet på land
- Der er mange private både/badebroer i Nørresø

UDFORDRINGER OG POTENTIALER

Forud for udarbejdelsen af udviklingsplanen, er der foretaget kortlægning og analyser af:

- › Det overordnede landskab omkring søerne
- › De grønne områder nær søerne
- › Vandaktiviteterne på og ved søerne
- › Tilgængeligheden til søerne
- › De oplevede forløb, når man færdes på stier omkring søerne,
- › Markante kig til søerne fra midtbyen
- › Omkransende overordnede veje og stier
- › Naturkvaliteter
- › Planmæssige bindinger (beskyttelsesforhold, statslige interesser mv.)
- › Kulturkvaliteter nær søerne.

Kortlægningen fremgår af bilag 1, s. 36-39.

Landsskabsanalysen og de planmæssige bindinger er beskrevet på side 6-7.

Dette materiale har, sammen med data fra idéfasen, dannet grundlag for en indkredsning af søernes væsentligste udfordringer og udviklingspotentialer:

UDFORDRINGER

- › Forbindelserne mellem midtbyen og søerne er i dag få og utydelige, hvilket betyder at midtbyen opleves som adskilt fra søerne
- › Der mangler kig og skiltning til søerne fra det omgivende overordnede vejnet
- › Der er strækninger langs søerne, hvor der ikke er trygt at cykle og gå pga. trafik, smalle fortove, cykelstier og manglende belysning
- › Det er, nogle steder, svært at finde vej rundt om søerne og komme tæt på søerne
- › Tunnelen under Randersvej begrænser bades færdsel på vandet imellem søerne, og kan føre til sammenstødsulykker
- › Der er mange smukke steder ved søerne, men man ikke kender dem ikke, da der mangler gode stiforbindelser og formidling af dem
- › Søernes ringe vandkvalitet begrænser aktivitetsmulighederne i søerne
- › Der er kun få opholdsmuligheder helt tæt på vandet
- › Reglen om max 5 knobs sejlads på søerne tilgodeser ro og sejlads med småbåde, men hindrer andre aktiviteter på vand

POTENTIALER

- › Byen ligger tæt på søerne
- › Der ligger unik natur og kulturhistorie lige op ad søerne: Asmild Klosterhave, Klosterskoven, Nordisk Park, Forstbotanisk Have, Viborg Naturpark, Mølleåen, Søndermose, Nørremølle Enge, Granada, Kokildedalen og Helledalen
- › Der er mange offentligt tilgængelige grønne rum langs søerne, hvor der kan ske omdannelse til mere rekreativ brug
- › Der er stor variation i de grønne rum ved søerne, hvilket tiltaler mange målgrupper
- › Der er mange engagerede foreninger omkring søerne, som bruger søerne og de omgivende grønne områder
- › Der arrangeres en del events på og ved søerne
- › Åerne og moserne, der grænser op til søerne, kan tilføre nye oplevelser, hvis de gøres tilgængelige til lands eller til vands

BORGERNES BEMÆRKNINGER

Bemærkningerne fra idéfasen drejer sig hovedsageligt om:

- › Konkrete forslag, der kan understøtte aktiviteter ved søerne som badning, ophold nær vand, broanlæg, gode fiskepladser, muslingeopdræt, Margrethe I som søbus,
- › Ønske om bedre vandkvalitet med henblik på en rigere natur og bedre aktivitetsmuligheder på søerne
- › Fasthold den gældende 5 knobs hastighedsgrænse af hensyn til småsejlere, fugleliv og oplevelsen af ro
- › Åbn for nye aktiviteter og sejlads over 5 knob
- › Forbedr sejlforholdene mellem søerne: Lav sejltunnel bredere eller erstat vejdamningen med bro eller tunnel
- › Tilfør nye oplevelses- og aktivitetsmuligheder til søerne og forstærk mødet mellem midtbyen og søerne bl.a. med mere cafe, en anløbsbro, et 'Søens Hus', en flydende scene, boardwalks mm.
- › Frihold de sønære naturområder for nye anlæg, særligt ved Søndermølle og Nørresø Nord
- › Forbedr stiforholdene omkring søerne ved at tilføje nye strækninger, udvide stier, skilte, tilføje nye opholdsmuligheder, åbne for udsigt til vandet og lav gode forbindelser fra søerne til midtby, herunder en lift eller højbro, og ud i naturen
- › Åbn for sejlads på vandløb, der er forbundet med søerne eller ad nye gravede kanaler
- › Formidl faciliteter og de spændende historier, søerne gemmer på
- › Bemærkninger til udviklingen af White Water Viborg, Nørresøbadet, Cityvandværksgrunden, Søndermølle mm
- › Om private grundejere skal have bedre muligheder for at opføre lysthuse, plante mm på sønære grunde eller om søbredden skal friholdes for nye anlæg.

2

Højt niveau af traditions-
bundne events på land
Aktiviteter på vand (Mar-
badepåder)
Nærhed til kulturhisto-
risk bymidte
God tilgængelighed

Pilehaven

WC
Bergvold
Salonsøen

Golf Hotel Viborg

Op til Dks ældste Sønderløbet

Asmild
Klosterhave

Fiskepladsen

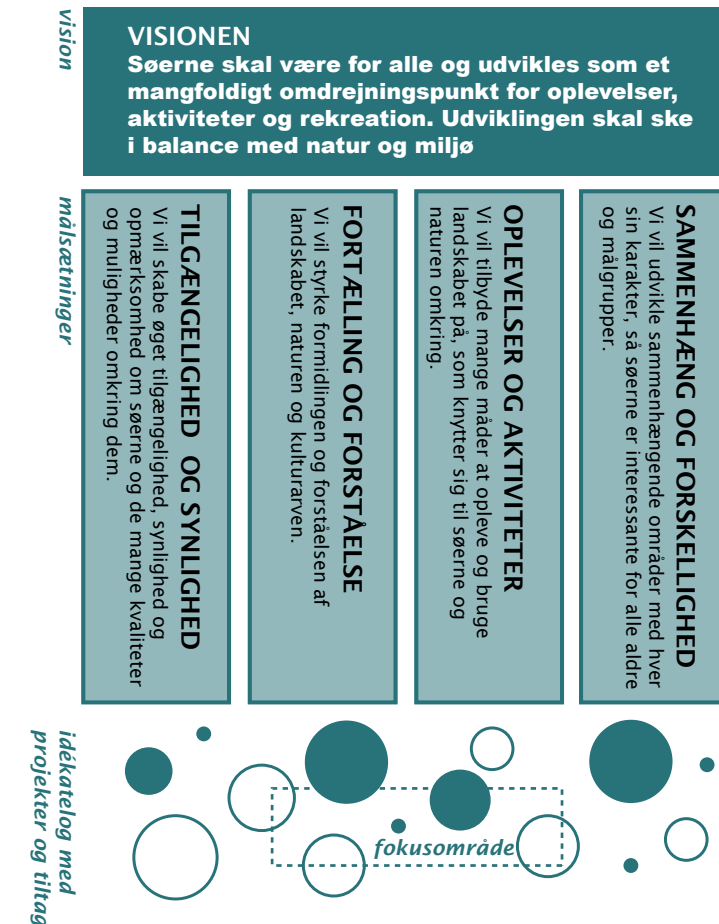
ANVAL I SÆREDSKYLDE

Her kan du finde de bedste steder at besøge i området
og få en god oplevelse af naturen og kulturen i Viborg
og omegn. Du kan også finde information om de forskellige
aktiviteter og events, der finder sted i området.

ERFILL

Diagram, der viser vision, målsætninger og idékatalog.

VISION, MÅLSÆTNINGER OG POLITIKKER

VISION OG MÅLSÆTNINGER

Visionen for Nørresø og Søndersø i Viborg er:
'Sørne skal være for alle og udvikles som et mangfoldigt omdrejningspunkt for oplevelser, aktiviteter og rekreation. Udviklingen skal ske i balance med natur og miljø'.

VISIONEN ER UDFOLDET I 4 MÅLSÆTNINGER:

SAMMENHÆNG OG FORSKELLIGHED

Vi vil udvikle sammenhængende områder med hver sin karakter, så søerne bliver interessante for alle aldre og målgrupper

OPLEVELSER OG AKTIVITETER

Vi vil tilbyde mange måder at opleve og bruge landskabet på, som knytter sig til søerne og naturen omkring

FORTÆLLING OG FORSTÅELSE

Vi vil styrke formidlingen og forståelsen af søerne, naturen og kulturarven

TILGÆNGELIGHED OG SYNLIGHED

Vi vil skabe øget tilgængelighed, synlighed og opmærksomhed om søerne og de mange kvaliteter og muligheder omkring dem.

De mange udviklingsideer, der er modtaget under idéfase, workshop og interviews, er gennemgået ud fra i hvilket omfang de understøtter udviklingsplanens vision og målsætninger. Se figuren på denne side.

POLITIKKER OG STRATEGIER I OMRÅDET

Udviklingsplanen for Nørresø og Søndersø hænger tæt sammen med andre af kommunens politikker, visioner og strategier. Her kan bl.a. nævnes i

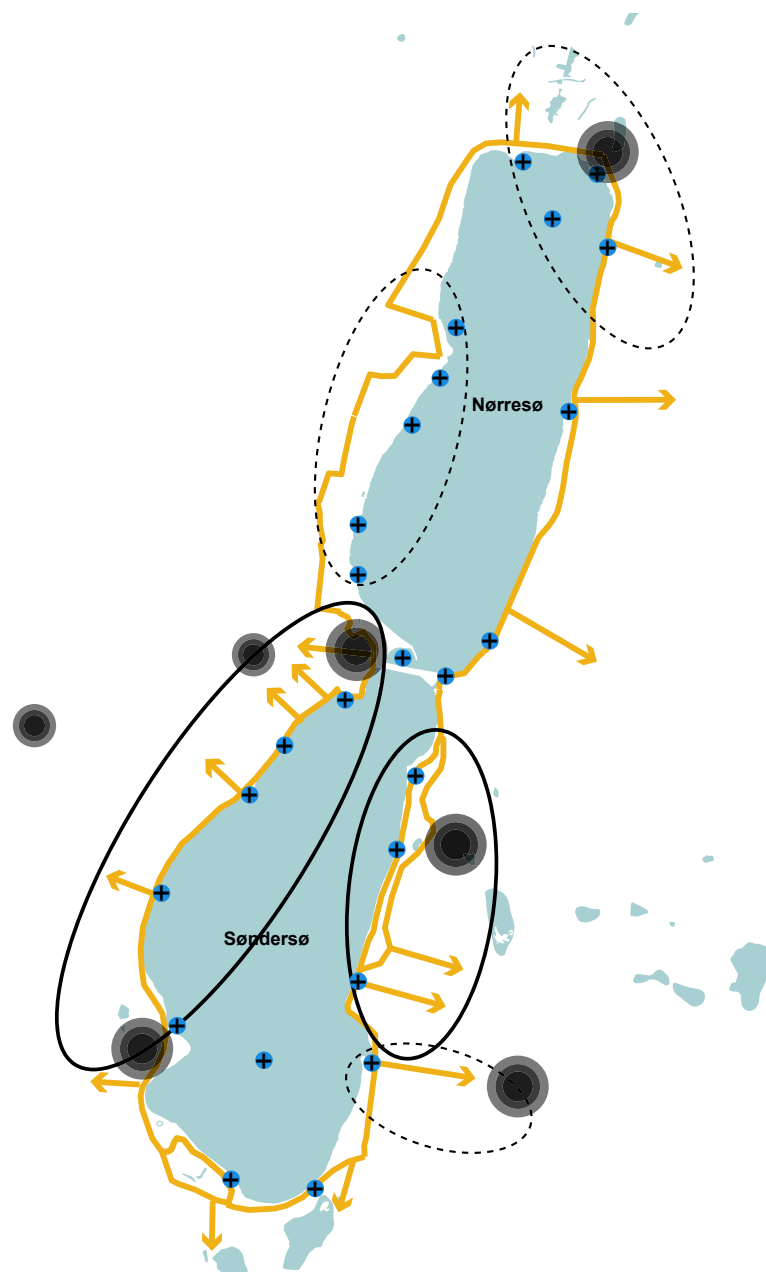
- › Af Viborg Kommunes vision 'Vilje, vækst og velfærd' fremgår, at man vil gøre en øget indsats for at forebygge livstilssygdomme og fremme livskvaliteten
- › I Udviklingsstrategi 2015 vil man skabe flere events, der giver autentiske oplevelser og skaber opmærksomhed
- › I politikken 'Lys i øjnene' vil man skabe fysiske rammer inde og ude, der tilgodeser spændende og udviklende læringsmiljøer
- › I den tværgående Sundhedspolitik vil man sikre mulighed for og at inspirere til rekreativ og fysisk aktivitet
- › I Forebyggelses- og Sundhedsfremmepolitikken vil man fremme mulighed for en aktiv livsstil ved at forbedre de fysiske rammer (f.eks. cykelstier, legepladser, grønne områder)
- › I Natur- og Parkpolitikken vil man styrke de grønne sammenhænge og skabe synergi mellem det grønne og emner som sundhed, udvikling, livskvalitet og klima. Det skal bl.a. ske ved at styrke den biologiske mangfoldighed, sikre nem adgang til rekreative oplevelser, inddrage aktive borgere i udvikling og drift, og give bedre muligheder for og større kendskab til oplevelser i natur- og kulturlandskabet

- › I Folkeoplysningspolitikken vil man understøtte, at flere af de folkeoplysende aktiviteter kan afholdes i utraditionelle rammer, således at de tilføres en oplevelsesdimension
- › I Kulturpolitisk Strategi vil man fortælle de gode historier anderledes og bedre, gerne i landskaberne
- › I Eventstrategien vil man styrke søernes position gennem udvikling af og sammenhæng mellem elementerne i og omkring søerne
- › Af Idrætspolitikken kan man læse, at man vil gøre byrum og det åbne land tilgængeligt for det selvorganiserede idrætsliv
- › I Politik for boligområdet er intentionen at sikre at kommunens borgere inden for en rimelig afstand fra deres bopæl har mulighed for at dyrke friluftsliv og rekreative aktiviteter.

Udviklingsplanen for Nørresø og Søndersø understøtter at disse visioner, strategier og politikker kan føres ud i livet.

PLANEN KORT FORTALT

Udviklingsplanen indeholder forslag om at udvikle fem overordnede zoner med forskellige aktiviteter og etablere fem indgangsportaler og et sammenhængende stinet rundt om søerne med gode forbindelser til midtby og andre sønære attraktioner.

UDVIKLINGSPLANEN KORT FORTALT

Udviklingsplanen beskriver – med afsæt i det forudgående analysearbejde samt borgernes idéer – forslag til en række tiltag, der understøtter realisering af visionen for udviklingsplanen.

Tiltagene, der er kort beskrevet i det følgende, er inddelt efter udviklingsplanens 4 målsætninger:

- › Sammenhæng og forskellighed
- › Oplevelser og aktiviteter
- › Fortælling og forståelse
- › Tilgængelighed og synlighed

I planen udpeges endvidere to geografiske fokusområder, der er meget benyttede og har mange aktiviteter. I fokusområderne anbefales det at foretage en særlig helhedsorienteret indsats for at understøtte de eksisterende aktiviteter og udvikle nye tiltag med afsæt i områdets potentialer.

Det ene fokusområde (side 30) er den vestlige bred af Sønder sø, der omfatter 'Den Langstrakte Bypark' som går fra sønæs til Borgvold. Det andet fokusområde omfatter den østlige side af Sønder sø fra 'Motionsparken' til Mølleåen og 'Porten til Viborg Naturpark' (side 32).

For hvert fokusområde er udarbejdet en skitse med et eksempel på, hvordan området overordnet kan disponeres.

MÅLSÆTNING 1: SAMMENHÆNG OG FORSKELLIGHED

En af Viborgs største kvaliteter er, at by og natur er så tæt knyttet til hinanden. På en gåtur omkring søerne, kan du både opleve at være i by, i natur og langs marker. At veksle mellem områder med høj aktivitet, støj og mange mennesker, og områder med stilhed og plads til fordybelse. Denne variation er en væsentlig kvalitet ved oplevelsen af søerne i dag.

For at bevare denne kvalitet inddeler udviklingsplanen de grønne områder omkring søerne i 5 overordnede zoner med hvert sit tema. Dette giver mulighed for at opnå synergi mellem beslægtede aktiviteter og styrke forskelligheden imellem områderne.

De 5 delområder er 'Den Langstrakte Bypark' mellem Borgvold og sønæs, 'Motionsparken' øst for Sønder sø, 'Porten til Viborg Naturpark' langs Mølleåen, 'Fritidslommer' på den vestlige side af Nørresø og 'Natur i baghaven' ved den nordøstlige side af Nørresø (se side 14-16).

MÅLSÆTNING 2: OPLEVELSER OG AKTIVITETER

Udviklingsplanen udpeger en lang række tiltag, der kan understøtte forskellige former for aktiviteter og oplevelser på og ved Nørresø og Sønder sø - lige fra udeservering på vand til kabinelift mellem sø og midtby. Tiltagene ligger primært i ovennævnte zoner og er placeret, så de understøtter eller harmonerer med udviklingen af disse.

MÅLSÆTNING 3: FORTÆLLING OG FORSTÅELSE

Søerne rummer en mangfoldighed af gode fortællinger. Om geologi og istiden, byens opståen ved vandet, skiftende religiøse strømninger, industriens udvikling, dyre- og planteliv, der knytter sig til vandet og mange flere. Formidling af historierne kan understøtte lysten til at besøge søerne og øge forståelsen for det sted, man befinder sig.

I udviklingsplanen foreslås en række tiltag, der samlet vil forbedre forståelsen og dermed oplevelsen af et besøg ved søerne. Det drejer sig bl.a. om at samle og formidle de mange spændende historier, der er knyttet til søerne, at kortlægge og oplyse om faciliteter, oplevelses- og aktivitetsmuligheder generelt og for særlige målgrupper (som fiskere, sejlere og kunstinteresse-rede) og at forbedre skiltning på land og fra vand. Ved de vigtigste ankomstpunkter til søerne foreslås det, at gøre noget særligt ud af formidlingen ved at etablere 'indgangsportaler' med info om aktivitetsmuligheder og relevante faciliteter.

MÅLSÆTNING 4: TILGÆNGELIGHED OG SYNLIGHED

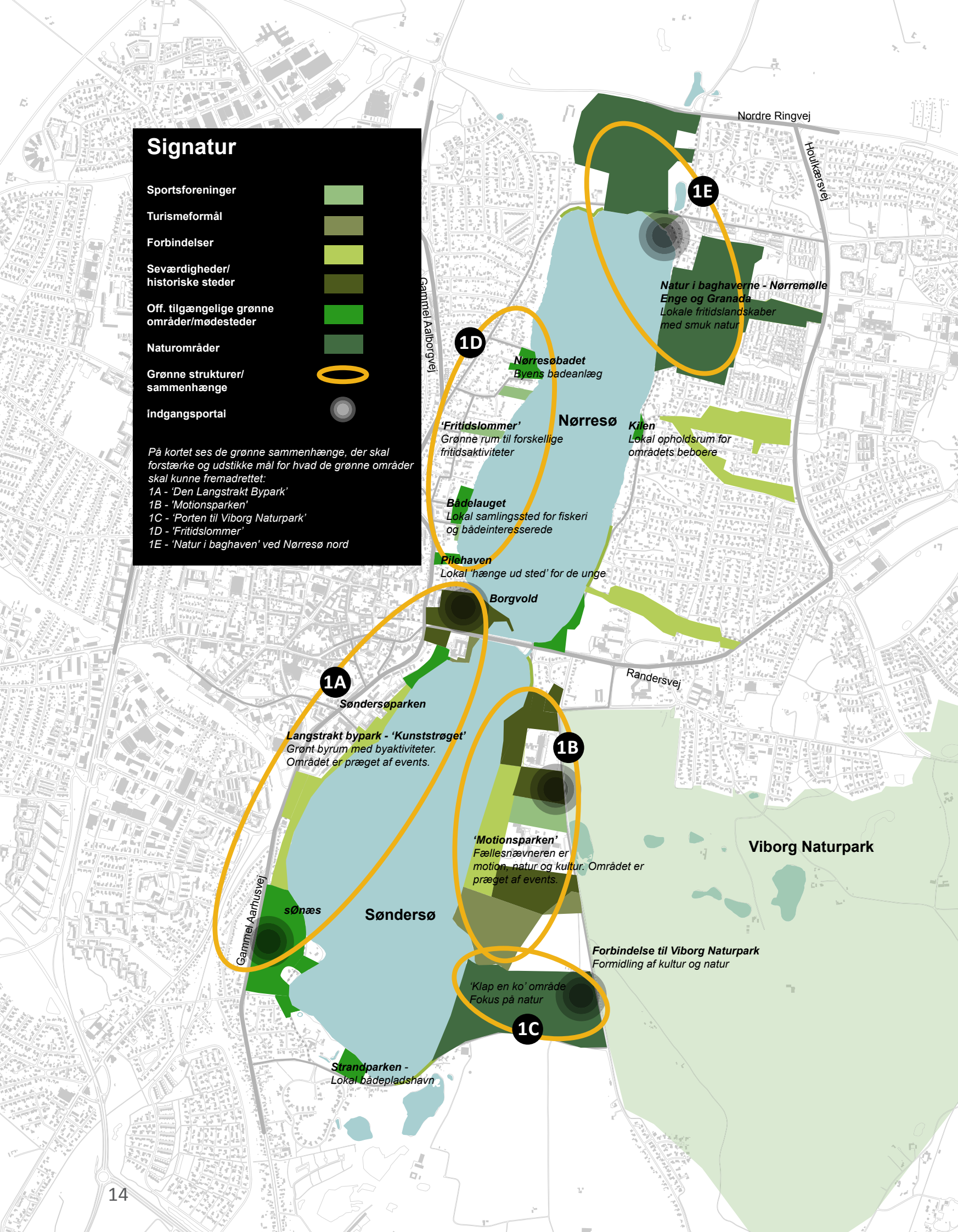
Stiforløbet rundt om søerne er i dag flere steder usammenhængende, underdimensioneret og mangler tydelig skiltning. Belægningen på stierne og vejene varierer mellem grus- og asfalt, og hvor ruten forløber ad vej, mangler nogle steder cykelstier.

I udviklingsplanen foreslås en række tiltag, der samlet vil forbedre tilgængeligheden til søerne og øge opmærksomheden om dem. Det drejer sig f.eks. om sammenhængende og trygge stiforløb omkring Nørresø og Søndersø, bedre forbindelser mellem søerne, midtbyen og andre attraktioner nær søerne og forbedrede parkeringsforhold ved søerne.

Foto fra dialogmødet.

MÅLSÆTNING 1

SAMMENHÆNG OG
FORSKELLIGHED

Det er en væsentlig kvalitet ved oplevelsen af søerne i Viborg, at man indenfor korte afstande kan opleve at være i by og i natur, i områder med høj aktivitet og områder med stilhed og plads til fordybelse.

De offentlige grønne arealer ved søerne har en varierende grad af natur og bymæssighed: Vest for søerne og øst for Nørresø præges oplevelsen af de grønne områder af nærheden til bebyggelse, mest på strækningen mellem Borgvold og Søndersøparken, hvor de grænser op til den tætte aktive, midt-by. Det store grønne område øst for Søndersø er sammensat af idrætsanlæg, park, haver og skov, iblandet enkelte institutioner. Nordøst for Nørresø og sydøst for Søndersø ligger store ubebyggede grønne områder med naturpræg- vådområder, marker og skovarealer.

Udviklingsplanen inddeler- på baggrund af den indledende analyse samt borgernes input- en række eksisterende grønne områder i 5 overordnede zoner. For hver zone beskrives et indhold og en udviklingsretning ud fra områdets potentiale for at imødekomme visionen og målsætningerne for udviklingen af søerne.

Målet er at opnå synergi mellem beslægtede aktiviteter og styrke udviklingen af områder med forskellig karakter, så søerne rummer en bred og varieret palette af oplevelser, der samlet gør dem interessante for mange.

Kort, der viser Udviklingsplanens forslag til sammenhænge og forskellighed

1A - DEN LANGSTRAKTE BYPARK

De grønne sønære arealer fra Borgvold i nord til sønæs i syd udlægges til området 'Den Langstrakte Bypark'. For at understrege området som en sammenhængende park, foreslås den nuværende beplantning suppleret og opgraderet. Udviklingen af dette område skal forstærke mødet imellem den tætte, livlige midtby og søerne. Det kan f.eks. være ved at åbne op for mere udeservering, der kan skabe mere liv ved søerne, og give bedre muligheder for events, bevægelse, ophold og at komme tæt på vandet.

Med to nye 'indgangsportaler' ved Borgvold og sønæs samt opgradering og etablering af nye stiforbindelser til midtbyen kan byparken blive et område, som ofte benyttes af byens borgere.

Der er udpeget et udviklingsområde i byparken (se side 30), der foreslås benyttet til funktioner, der kan trække mere liv til søerne og/eller til sørelate-rede funktioner, som kan synliggøre de muligheder, søerne giver, et centralt sted i byen. Det kunne f.eks. være et 'Søens Hus' eller endnu et søbad. Fra udviklingsområdet kan der laves en særlig god stiforbindelse til bymidten. En skitse af hvordan området kan indrettes er vist på side 30-31 (Fokusområde 1).

Eks. på rum, der kan findes i den nye bypark mellem Borgvold og sønæs.

1B - MOTIONSPARKEN

Ved den østlige bred af Sønderø ligger en række institutioner (kirke, skole, højskole, vandrerhjem, camping) i et sammensat parkområde. Områdets forskellige grønne rum kaldes samlet 'Motionsparken', og udviklingen her foreslås at understøtte motion og aktive natur- og kulturoplevelser. Brugere kan fx. være områdets institutioner, borgere og turister, der ønsker at være aktive i naturen. 'Motionsparken' kan fx. aktiveres yderligere med en bane for træklatrung, pulstrapper, forhindringsløb eller skattejagtspil, hvor man formidler og tester viden om den beplantning og natur, der findes i Forstbotanisk Have og 'Motionsparken' generelt.

I Nordisk Park foreslås det at etablere en 'indgangsportal' med info om aktivitetsmuligheder og ruter (længde, sværhed) i området. Parken kan også udbygges med muligheder for at dyrke motion i naturen og undervisnings- og legeområde for den nye skole på Vinkelvej evt. med nordisk tema. Der er endvidere private parter, der arbejder for at etablere hhv. White Water Viborg (en kunstig fos- og raftingbane) samt en 18 hullers discgolfbane i 'Motionsparken'.

I den højtliggende del af området findes en sti, der forbinder områdets institutioner og grønne områder fra Asmild Kirke til Forstbotanisk Have. Det foreslås at gøre stien mere sammenhængende og tilgængelig, og styrke tværforbindelserne til stien langs søen. I syd ender stien ved en bade- og badebro, der foreslås udbygget til et egentligt rekreativt område, hvor campister og andre kan bade, spise og nyde udsigten over søen. En skitse af hvordan området kan indrettes er vist på side 32-33 (Fokusområde 2).

Eks. på aktiviteter og funktioner i Motionsparken.

1C - PORTEN TIL VIBORG NATURPARK

Ved det sydøstlige hjørne af Sønderø ligger ubebyggede natur- og engarealer med græssende køer, isfugle, viber osv. Her udgår også Mølleåen, der forbinder Sønderø med Nørreåen. Området udgør en vigtig forbindelse mellem Sønderø og de store naturområder i Viborg Naturpark. Her er fredeligt og man har en oplevelse af at være i naturen, langt fra byens støj og aktivitet.

I udviklingen af området foreslås det at understøtte de nuværende kvaliteter: Oplevelsen af natur og ro. Tiltag bør forbedre områdets natur og understøtte mulighederne for at opleve, undersøge og være i naturen. Det kan fx være en grejbank, et fugletårn, et madpakkehus, en platform, der gør det lettere at komme ned og undersøge vandet osv. Der bør ikke etableres andre anlæg og støjende aktiviteter i området.

Ved Mølleåen, 500 m fra Sønderø, ligger Viborg Kommunes Natur- og Kulturcenter, Søndermølle. Møllen ligger smukt i landskabet, men uden direkte tilknytning til søerne. Søndermølle foreslås i udviklingsplanen videreudviklet som indgangsportal til Sønderø og Viborg Naturpark og som et bindeled imellem dem. Tiltag som en ny trampesti langs Mølleåen, der skaber forbindelse fra Sønderø til Søndermølle og evt. videre til Ødalen og Bruunshåb Papfabrik, mulighed for sejlads med småbåde på Mølleåen og forbedret adgang til vandet ved Søndermølle og Mølleåens udmundning kan understøtte Søndermølle som en satellit for natur- og kulturformidling. En skitse af hvordan området kan indrettes er vist på side 32-33 (Fokusområde 2).

Søndermølle kan fungere som et sted for formidling af natur og kulturhistorie.

1D - FRITIDSLOMMER

I villakvarteret vest for Nørresø ligger 5 enkeltstående grønne 'lommer' med hver deres tema for udfoldelse: Nørresøbadet, Viborg Ro- og Kajakklub, Viborg Gymnastikforening, Viborg Baadelaug og den offentlige park 'Pilehaven'. Alle områder ligger i direkte tilknytning til søen og bruger vandet aktivt, også Gymnastikforeningen, der har etableret en vinterbadeklub.

De enkelte områder foreslås fortsat udviklet til fritidsformål og med mulighed for aktiviteter i tilknytning til søen. Udviklingen skal dog ske under hensyn til beliggenheden i et boligområde og må ikke medføre en urimelig trafikbelastning af omgivelserne. Pilehaven, der i dag blandt andet benyttes meget af de unge, skal også fremadrettet være et 'hænge ud sted' uden decideret programmering.

Fritidslommerne giver også mulighed for at man kan opholde sig ved søen på en strækning af søbredden, der ellers er privatiseret. Adgangen til områderne foreslås derfor styrket ved at skilte en ny cykel-/gangrute, 'Villaruten', der leder frem til 'fritidslommerne', binder dem sammen og dermed gør søen mere synlig i denne del af byen.

I området 'Fritidslommer' skal de enkelte små grønne områder dyrke hver deres identitet inden for matriklen.

1E - NATUR I BAGHAVEN' VED NØRRESØ NORD

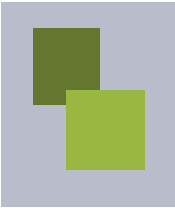
Området 'Natur i baghaven' omfatter de store naturarealer nord og nordøst for Nørresø, herunder Granada, Nørremølle Enge og FDF Viborg Sejlcenter. Det er naturrige områder, der særligt benyttes af nærtboende borgere, men til tider også er besøgsmaal for turister og borgere, der er 'gæster i egen by'.

Området foreslås fortsat udviklet som et fredeligt bynært naturområde og som base for sejlads. Tiltag kan være faciliteter, der understøtter og i begrænset omfang øger områdets rekreative brug.

Området ved Sejlcenteret er udpeget som 'indgangsportal' for området og foreslås videreudviklet med infotavler, muligheder for ophold, spisning og evt. en legeplads med sejl-tema. I Granada ligger et rekreativt område omkring en lille sø med shelters, bålplads, spisepladser, etableret af aktive beboere i området. Dette kan udvikles yderligere med f.eks. toiletter og udekøkken, naturlegeplads og lignende. Brugen af Nørremølle Enge foreslås understøttet med etablering af en mere direkte adgang fra vest og med shelters, der giver mulighed for primitiv overnatning i naturen.

Natur i baghaven - Granada og Nørremølle Enge skal være en forlængelse af de aktiviteter, der kan findes i en almindelig have, bare i opskaleret størrelse.

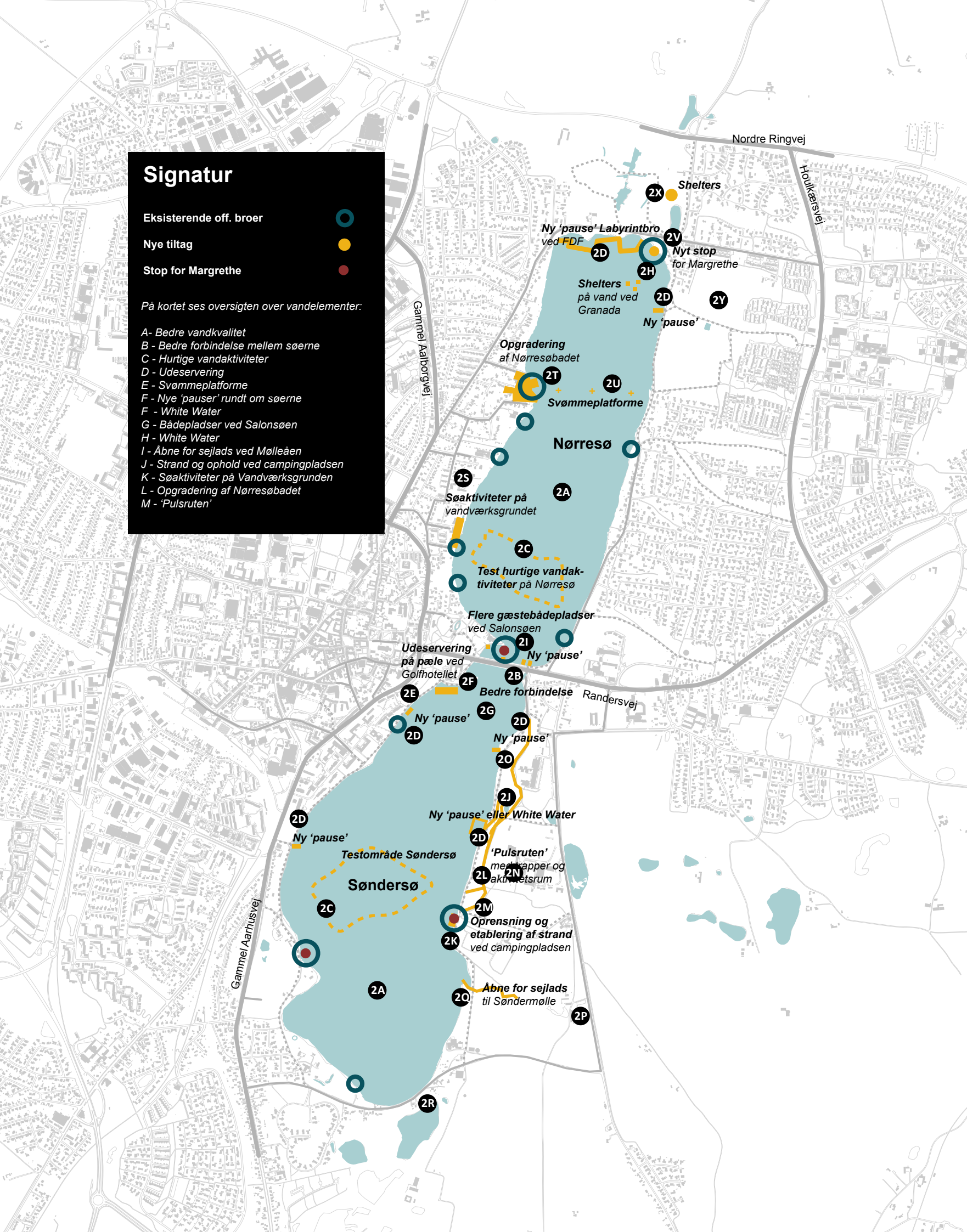

1F - I MELLEM ZONERNE

Arealerne imellem de tematiserede zoner rummer også potentiale for oplevelser og aktiviteter i tilknytning til søerne. Disse områder benyttes særligt i forbindelse med ture ad stierne omkring søerne og af lokale beboere, der f.eks. går en aftentur til en udsigtsplads ved søen.

Områderne foreslås særligt udviklet med tiltag, der er relevante i forhold til gåture om søerne, f.eks. som forbedret mulighed for udsigt, for adgang til vandet og for at holde pause på steder, der byder på en særlig smuk udsigt. Enkelte steder kan udvikles til lokale grønne friarealer til leg og spisning.

MÅLSÆTNING 2

OPLEVELSER OG AKTIVITETER

Udviklingsplanen peger på en lang række tiltag på og omkring Nørresø og Søndersø, der kan forbedre mulighederne for aktiviteter og oplevelser- lige fra udeservering på vandet og udsigtspladser med panoramaudsigt over byens skyline til særlige motionsruter og tiltag, der forbedrer sejlforholdene.

Aktiviteterne koncentrerer sig primært indenfor de i udviklingsplanen udpegede grønne områder med nærhed til indgangsportalene.

Målet er at tilbyde mange måder at opleve og bruge landskabet på, som knytter sig til søerne og naturen omkring.

Kort, der viser Udviklingsplanens forslag til oplevelser og aktiviteter

GENERELLE FORSLAG

2A - BEDRE VANDKVALITET

Søernes vandkvaliteten sætter rammer for aktivitetsmulighederne i og på søerne og er dermed afgørende for en attraktiv udvikling af livet ved søerne. Jo bedre vandkvalitet, jo bedre vilkår for fiskeri, jo mere attraktivt er det at sejle og bade. Viborg Kommune arbejder til stadighed med at forbedre vandkvaliteten i Nørresø og Søndersø i Viborg.

2B - BEDRE FORBINDELSE MELLEM SØERNE

I dag er Nørresø og Søndersø alene forbundet via den forholdsvis lave og smalle tunnel under Randersvej. Tunnellen giver mulighed for sejlads imellem de to søer for mindre både uden rigning. Passage for både med mast og sejl samt outriggere (robåde med stativ på ræling til årer) er ikke mulig.

Der er i debatten kommet flere forslag til, hvordan forbindelsen mellem søerne kan forbedres med henblik på at gøre sejlads sikrere og give bedre muligheder for søsport. Forslagene omfatter:

- › at opsætte lysregulering af passagen, for at mindske risikoen for uheld, når større og mindre både møder hinanden. Margrethe I kan gives forrang
- › at udvide tunnelen for at mindske risiko for uheld og give plads til f.eks. outriggere,
- › at erstatte Randersvej med bro, alternativt biltunnel og højbro til lette trafikanter for at forbedre mulighederne for sejlads mellem søerne. Dette kan også give bedre faunapassage, sammenhæng mellem Golfhotel og Borgvold, og mellem søer og midtby.

2C - HURTIGE/ STØJENDE VANDAKTIVITETER

Efter søregulativet må færdsel på søerne i dag ske med en hastighed på op til 5 knob. Hastighedsbegrænsningen tilgodeser fuglelivet og andre vandaktiviteter som svømning og sejlads med kano og kajak.

Flere debatindlæg taler for at fastholde den nuværende fartgrænse. Andre foreslår at tillade vandaktiviteter med hastigheder over de 5 knob, f.eks. 2 timer ugentligt. Forslagene om vandaktiviteter omfatter jetski, vandski, wakeboards, motorbåde, windsurfing mv. Nogle aktiviteter støjer- andre gør ikke.

Hurtig sejlads øger risikoen for ulykker, og kølvandsbølger kan genere anden sejlads og ødelægge fuglereder i sivene. Evt. støj fra motorbåde udbredes let over vand og kan forstyrre den oplevelse af ro og at være sig selv midt i byen, som mange værdsætter.

Udviklingsplanen foreslår, som forsøg, at give mulighed for hurtige vandaktiviteter ved enkelte lejligheder. Dette kan give erfaringer med, hvordan den

konkrete aktivitet fungerer på søerne og om aktiviteten opleves generende for beboere og andre brugere af søerne. På baggrund af sådanne forsøg kan det drøftes, hvorvidt man skal søge at lave permanente ændringer i regulativet.

Hurtig og støjende sejlads i Nørresø forventes at påvirke flest beboere og småsejlere, mens det i Søndersø forventes at påvirke fuglelivet mest. Der udpeges i udviklingsplanen et potentielt testområde i hhv. Nørresø og Søndersø. Det bør senere overvejes, hvilket testområde, der er mest egnede.

Det bemærkes, at dispensation fra den fastsatte fartgrænse vil kræve tilladelse fra Viborg Politi.

Eks. på hurtige vandaktiviteter som vandski og wakeboards.

2D - NYE 'PAUSER' VED SØERNE TIL LANDS OG TIL VANDS

Langs stiforbindelsen om søerne, foreslår udviklingsplanen, at udlægge små 'pauser', hvor man kan nyde en udsigt og komme tæt på vandet.

Pauser på land kan være bænke eller 'opholdsøer', som kan give mulighed for et hvil på en gåtur, en tænkepause eller måske et længere ophold med forfriskning. Bænke bør stå med en afstand, så også gangbesværede får tilstrækkelig mulighed for at hvile på en gåtur omkring søerne. I debatten blev der bl.a. peget på, at der er behov for flere bænke på strækningen mellem Strandparken og campingpladsen.

Pauserne på vand kan f.eks. være bade-, både- og fiskebroer, terrasser eller pavilloner over vand. De bør udformes med flere funktioner og formål, så de bliver multifunktionelle.

Ved udformningen af broer er det vigtigt at være opmærksom på brugergruppernes forskellige behov. Lave broer nær vandoverfladen giver bedre mulighed for at lægge til med kajak, kano og mindre både. De er også bedst egnede til fiskeri, da det er bedst at afkroge fisk, der skal genudsættes, mens fisken er i vandet. Er broen høj, kan man istedet lave trin ned til vandoverfalden og gøre nederste trin så bredt, at man kan sidde på knæ. Motorsejlere har brug for broer med specialister og vanddybden skal helst være 1 m. Der bør også opsættes ringe til fortøjring.

D1. I debatten indgik forslag om at etablere smalle træbroer gennem rørskoven ved FDF's sejlcenter, Nørresø. Formålet er at give bl.a. børn mulighed for at gå på opdagelse i en labyrint af rørskov og opleve fuglelivet i sivene på tæt hold.

Udviklingsplanen foreslår at undersøge hvordan man kan give adgang til oplevelser af denne karakter uden at forstyrre dyrelivet og risikere at skræmme fuglene væk fra de berørte rørskove. Alternativer til 'labyrintbroer' kunne f.eks. være at sejle / trække sig langs rørskoven i kano, så man kun forstyrrer fuglene kortvarigt. Man kan også opsætte vildtkameraer i rørskoven og vise fuglelivet på en skærm på land eller via en bro give adgang til en camoufleret shelter på vand, hvorfra man kan betragte fuglelivet. Placeringer kunne være ved Søndersøparken, nær FDF's sejlcenter eller nær den nye skole ved Vinkelvej.

Eks. på træbroer.

D2. Et eller to steder ved søerne foreslås det at lave en bro, der i sig selv er en æstetisk/arkitektonisk oplevelse og hvor man kan komme ud og opleve en særlig udsigt. Det kan f.eks. være nedenfor Nordisk Park, hvor man kan opleve panoramaudsigten ud over byen (placeringen er kun aktuelt, hvis White Water Viborg må opgives). Andre placeringer kunne være nord for Borgvold, hvor mange vil have glæde af en særligt oplevelsesrig bro eller ved nordenden af Nørresø, hvor der også er en fantastisk udsigt over søerne og mod midtbyen.

Eks. på spektakulær træbro.

D3. I 'Den Langstrakte Park' kan 'pauserne fx. rumme udeservering, en flydende scene og en pavillon på vand, så byens liv trækkes helt ned til søerne.

Eks. på flydende trædæk og pavillon.

D4. Ud for Granada foreslår udviklingsplanen, at der etableres mobile shelters ude i søen, hvor man kan overnatte eller holde en længere og oplevelsesrig 'pause' i naturskønne omgivelser i nær kontakt med vandet.

D5. Nogle af 'pauserne' kan placeres, hvor der er gode lystfiskeforhold. I Nørresø kan det fx være ved nordenden af søen, nedenfor Granada og øst for tunnelen imellem søerne og i Søndersø nær Nordisk Park (nordligere, hvis White Water Viborg realiseres) og vest for søen nedenfor tunnellen til Baneby.

'DEN LANGSTRAKTE BYPARK'

2E - STYRK MØDET MELLEM SØERNE OG MIDTBYEN

Mange oplever søerne som en del af Viborgs 'DNA' og efterspørger en udvikling, så man i højere grad ser sejlere, badende og andre vandaktiviteter på søerne. Det kan både ske ved at øge aktivitetsniveauet og synligheden af aktiviteterne.

'Den langstrakte bypark' har et særligt potentiale i forhold til dette. Den ligger tæt på midtbyen. Her færdes mange i det daglige, og der er ofte tæt på mennesker, når der afvikles events. Området har god trafikal tilgængelighed, særligt gode vej-, sti- og parkeringsforhold.

Udviklingen i byparken skal styrke mødet imellem den tætte, livlige midtby og søerne, fx ved at øge bymæssigheden, synligheden af søerne og nærheden til vand:

Ved Viborg Kunsthall foreslås det at fjerne en del af den gamle nøddeallé, så haven omkring Kunsthallen opleves som en del af byparken, og så kunsten her bliver en del af oplevelsen ved at besøge parken. Dette kan også synliggøre Kunsthallens udeservering, og den kan evt. trækkes længere ned mod søen.

Ved søbredden syd for Golfhotellet foreslås det at lave et siddeplateau over vand. Her kan være udeservering og man kan nyde solen, udsigten og komme helt tæt på vandet. Sejlere på søndagstur kan lægge til og snuppe en kop kaffe, før de sejler videre. Plateauet kan også benyttes som siddeplads ved optræden på en mobil flydende scene. En sådan scene kan benyttes til musik eller optræden i forbindelse med events og fx. lægge til ved Golfhotellet, Borgvold, sønæs eller Riegels grund.

I Søndersøparken i det grønne område mellem 'bondegårdene', kan man lave et vandbassin og derved give en oplevelse af, at der er trukket en kanal ind fra søerne. Her kan åbnes mulighed for at skabe et cafémiljø omkring. Det er i debatten foreslået at lave en anlægsbro for Margrethe 1 her, men det vurderes at være vanskeligt, på grund af den store beskyttede rørskov.

Endelig foreslår Udviklingsplanen at udlægge et areal syd for Viborg Kunsthall til udviklingsområde (se skitse s. 30 – 31). Her er mulighed for at placere en ny større funktion, der synliggør nogle af de muligheder, søerne giver, midt i Viborg! Det kan f.eks. være et 'søens hus', endnu et søbad eller en sejklub, hvis en øget brug af søerne giver grundlag for flere faciliteter.

Det er i debatfasen foreslået at etablere et søcenter, der samler sørelaterede foreninger, nær Golfhotellet. Søcenteret kan også omfatte cafe, info og oplevelser, der trækker andre gæster til. En tilknyttet marina ved søbredden og aktiviteten af sejlere, der vedligeholder både, vil tilføre byparken nye oplevelser og give noget at se på, mens man nyder en kop kaffe ved søen.

Alternativt kan udviklingsområdet benyttes til noget, der giver en oplevelse af at 'trække' midtbyen ned til søerne. Det kan f.eks. være en funktion, der er åben for offentligheden, har mange besøgende og harmonerer med områ-

dets status som bypark- som et koncertsted, restaurant, galleri, hotel eller særlige oplevelsesorienterede butikker.

Udviklingsområdet kan suppleres med et flydende hus ved søbredden. I andre danske byer er eksempler på flydende kajakklubhuse, havnebade, kulturhuse mm., der kan hentes erfaring fra.

Byparken udgør rammen om tiltagene og mødet mellem sø og by. For at styrke oplevelse af en sammenhængende og bynær park kan den nuværende beplantning efterses og suppleres. Sammenhængen kan også understøttes ved at benytte et mere bymæssigt inventar, som man fx. har gjort ved sønæs. Generelt skal nye tiltag i området skal ske under hensyn til områdets anvendelse til store arrangementer og det følgende behov for fleksibilitet.

2F - UDESERVERING

Der er i debatten om søernes udvikling kommet flere forslag om mere servering ved søerne, f.eks. af kaffe, øl og is. Det er idag muligt at købe drikke og evt. mad i kiosken på Borgvold, i Golsalonen, på Golfhotellet og ved Viborg Kunsthall. Der arbejdes endvidere på etablering af en cafe ved sønæs. Med henblik på at opnå mere liv og attraktive opholdsmuligheder ved søerne, foreslås det at synliggøre de eksisterende serveringstilbud og forbedre deres muligheder for udeservering nær/på vandet. Fornemmelsen af at sidde og spise 'på vandet' eller muligheden for at kunne lægge til ved en café i en båd kan evt. tiltrække nye gæster. Det foreslås også, at give nye muligheder for udeservering, f.eks. ved at åbne op for 'pop up' cafeer, der sælger drikke fra en vogn, eller for etablering af en husbåd med café.

2G - SPRINGVAND

Der er flere gange over de seneste år stillet forslag om, at etablere et springvand i søerne. Fortalerne finder springvand smukt og festligt, og foreslår f.eks. en placering ved Borgvold, på 'andeøen' ved Golfhotellet eller midt i Søndersø. Andre finder, at det netop er det naturprægede ved søerne, der gør dem smukke, og at springvand er kunstige og harmonerer dårligt med dette.

Private aktører (virksomheder og fonde) har tilkendegivet at ville finansiere et springvand, hvis Viborg Kommune vil stå for driften. Udviklingsplanen foreslår, at et evt. springvand placeres på strækningen fra den nordlige side af Borgvold til Søndersøparken, der er den mest bymæssige og mindst naturprægede del af søbredden.

2H - MARGRETHE 1 OG FOLKEBLADSTOGET

Margrethe I har i år fået flere stop på sejlruten, så det er muligt at stige af og på ved Borgvold, sønæs og campingpladsen. På sigt er det tanken også

at stoppe ved FDF Viborg sejlcenter. Flere idéer fra debatfasen omhandler mulighederne for at udvikle sejladser med Margrethe 1 yderligere. Et forslag går på at Margrethe, om sommeren, skal fungere som 'sø-bus' med regelmæssige og hyppige "bus-afgange", så både lokale borgere og turister benytter vandvejen fremfor bybusserne.

En anden idé går på at gøre det muligt at kombinere ture med Margrethe 1 og Folkebladstoget, så man f.eks. sejler fra Borgvold til sønæs og her tager Folkebladstoget ad promenaden tilbage til Borgvold igen. Folkebladstoget vil undervejs passere det sted nedenfor Riegels grund, hvor den tidligere Viborg Banegård lå - en historie, der også kan fortælles på turen.

2I - GÆSTEBÅDEPLADSER I SALONSØEN

På baggrund af et ønske fra borgere, foreslås det, at etablere anløbsbroer i Salonsøen på Borgvold, hvor gæstesejlere kan lægge til i nogle timer, mens de besøger parken, drikker kaffe o.lign. Bådepladserne kan medvirke til at gøre det mere attraktivt at sejle på Viborgsøerne og bidrage til mere liv i Salonsøen og på Borgvold. Anløbsbroerne skal anlægges, så også større både kan lægge til. Der kan evt. placeres borde og bænke på anløbsbroen, så de bliver yderligere attraktive for en 'skovtur' på søen.

Eks. på bådepladser ved Borgvold.

'MOTIONSPARKEN'

2J - WHITE WATER VIBORG OG ALPE D' HUEZBANE

Foreningen 'White Water Viborg' arbejder for at etablere en kunstig fos til rafting ved Nordisk Park. Det er tanken at fossen skal løbe i en bred slynget rende i beton, der anlægges på skrænten nedenfor Nordisk Park. I Sønderø ender fossen i et opsamlingsbassin, der også kan anvendes til kajakpolo. Når

fossen ikke er i brug, kan den tørre betonrende benyttes som skateanlæg.

I projektet indgår en slynget sti med lav hældning ('Alpe d'Huez bane') mellem startbassinet og opsamlingsbassinet. Stien gør området tilgængeligt også i kørestol og kan samtidig anvendes til parkour og som longboardbane. Omkring fossen etableres aktiviteter og faciliteter til mountainbike, parkour og skate, så området samlet kan tiltrække mange mennesker.

Det er foreningens ambition at projektet skal tiltrække brugere på nationalt plan. Projektet vurderes samlet at koste 66 mio. kr. Viborg Byråd har givet tilsagn om at støtte projektet med 10 mio. kr., hvis det realiseres.

Projekterne White Water og Alpe d' Huezbane, der tilfører området nye vandaktiviteter.

2K - STRAND OG OPHOLD VED CAMPINGPLADSEN

Ved Sønderø, nedenfor campingpladsen, er der i dag en bro, hvorfra der bades og hvor kajakroere spiller vandpolo. Broen ligger, hvor stier fra gymnastikhøjskolen, campingpladsen og vandrerhjemmet ender. Her er potentielt mange der kunne have glæde af at opholde sig ved søen, men kun ganske få opholdsmuligheder.

Området foreslås udbygget til et egentligt rekreativt område for bl.a. børnefamilier, turister og unge, hvor man kan bade, spise og nyde udsigten over søen. Broanlægget foreslås opgraderet med sandstrand, siddepladser, terrasse til solbadning, et udspringstårn samt en flydeponon til isætning af kano og kajak. På landsiden af stien foreslås det, at etablere et område til ophold, grill og spisning. Herfra kan man også følge de mange løbsarrangementer omkring søen.

2L - 'PULSRUTEN'

Langs Sønderø's østside foreslås etableret en 'pulsroute' med 'pulstrapper' op i terrænet, som er en løberute med trapper op og ned af skråningerne imellem den tætte bevoksning. Pulsruten giver med sine stigninger mulighed for at skabe variation og udfordringer på en ellers flad løberute. Der kan eventuelt etableres yderligere forhindringer i form af naturfitness, der kan gøre ruten til en destination for udfoldelse og aktiviteter. Der ligger allerede en sti øst for den eksisterende søsti, som kan fungere som en del af pulsruten, da den leder op i bevoksningen på skråningen.

Eks. på hvordan 'Pulsruten' med trapper i terrænet kan se ud.

2M - KLATREPARK

Motionsparken ved Sønderø's østlige bred (se side 32-33) foreslås bl.a. udviklet med tilbud, der giver gæster mulighed for at være aktive i naturen. Udviklingsplanen foreslår at undersøge om der er kommerciel interesse for at etablere en bane for træklattring i området. Mulige placeringer kan være syd for Forstbotanisk have eller syd for campingpladsen.

2N - DISCGOLF

En forening arbejder for at finansiere og etablere en discgolfbane i 'Motions-parken'. Disc golf spilles som traditionel golf, hvor golfkølle og kugle er erstattet af en frisbee, og hullet af en kurv. Banen vil bestå af to 9 kurves baner: En bane for begyndere og familier i Nordisk Park, samt en mere avanceret bane for øvede på de grønne arealer mellem Gymnastikhøjskolen, Forstbotanisk Have og Søndersø. Banen forventes at kunne tiltrække spillere fra et stort opland, da der er ganske få 18 kurves baner i Danmark.

Viborg Byråd har godkendt at banen kan etableres.

2O - BEVÆGELSESBANE OVER VAND

Når man besøger sønæs kan man tydeligt se, at mange finder det fascinerende at bevæge sig over vand. I forbindelse med debatfasen er der kommet forslag om at lave en søæs-inspireret vandlegeplads eller forhindringsbane over vand på østsiden af Søndersø.

Udviklingsplanen foreslår at lave en sådan bane mellem stien ved Søndersø og den nye skole ved Vinkelvej, hvor den let kan benyttes af skolens kommende elever og de mange, der går tur om søerne. Her kan man med udgangspunkt i et langt smalt 'vandhul' langs stien, lave en bane, hvor man krydser vandet på mange måder - ved at balancere på en bom eller vippe over, hoppe fra sten til sten, trække sig over på en flåde osv.

'PORTEN TIL VIBORG NATURPARK'

2P - NATURFORMIDLING VED SØNDERMØLLE

I området 'Porten til Viborg Naturpark' ved den sydøstlige bred af Søndersø foreslår udviklingsplanen at forbedre mulighederne for at opleve, undersøge og være i naturen. Her ligger Natur- og Kulturcenteret Søndermølle, som tænkes udviklet som en indgangsportal til Søndersø og Viborg Naturpark. Møllebygningerne er idag meget benyttede til kursusaktivitet, mens området omkring benyttes kun i begrænset omfang. Søndermølle kunne være interessant som base for nogle af Naturskolens undervisningstilbud, fordi den ligger så naturnært, og med mulighed for at sammenligne dyr og planter i å og sø. Viborg Fiskeriforening har også i debatfasen vist interesse for Søndermølle som base for sine forenings- og formidlingsaktiviteter for bl.a. børn og unge. En strand eller lav bro ved både Søndersø og Mølledammen, hvor 20-25 børn samtidig kan undersøge vandet, vil understøtte Naturskolens aktiviteter. Naturskolen kan også have glæde af lidt opbevaringsplads, en overdækning og - hvis det skal være rigtig godt - et madpakkehus med vandhane, borde-bænke-sæt og et bålsted.

Eks. på hvordan den nye vandvej kan benyttes af kajakroere.

Udviklingsplanen foreslår at etablere basale faciliteter i nærområdet til Søndermølle, der kan gøre stedet til en egnet base for Naturskolen samt foreninger og borgere med interesse i natur og friluftsliv. De konkrete faciliteter bør fastlægges i dialog med potentielle brugere.

2Q - ÅBNE FOR SEJLADS AD MØLLEÅEN

I dag er det ikke tilladt at sejle ad Mølleåen fra Søndersø til Søndermølle. Udviklingsplanen foreslår at åbne vandvejen ad Mølleåen, så det fremover bliver tilladt at sejle med kano og kajak i åens eksisterende profil. Herved understøttes oplevelsesmulighederne på og omkring søerne. Dette forudsætter ændring eller dispensation fra regulativet for Mølleåen.

2R - ÅBNE FOR SEJLADS TIL SØNDERMOSE

I debatfasen er stillet forslag om, at arbejde videre med ideen om, at åbne for sejlads mellem Søndersø og Søndermose. Viborg Innovation Fond og Viborg Kultur- og Idrætsfond er i færd med at undersøge mulighederne for at etablere en kanal, der åbner for sejlads med småbåde og mindre kanalbåde her. Formålet er at skabe større sammenhæng mellem søerne i Viborg og øge den rekreative benyttelse af dem.

'FRITIDSLOMMERNE'

2S - SØAKTIVITETER PÅ VANDVÆRKSGRUNDEN

Det tidligere 'City-vandværk', Sct. Kjeldsgade 19, der ejes af Energi Viborg, er nedlagt. Den ca. 10.000 m² store grund kan evt. overgå til andre anvendelser indenfor de rammer planlægningen giver. Viborg Fiskeriforening og Viborg Baadelaug har stillet forslag om at udvikle området til et aktivitetscenter med klub- og undervisningslokaler for de daglige søbrugere. Begge foreninger er selv interesserede i mere plads til bl.a. foreningsaktiviteter, formidling, vedligehold og opbevaring af både mm.

2T - OPGRADERING AF NØRRESØBADET

Nørresøbadet - Viborgs gamle, smukke søbad - trænger til renovering for at bringe faciliteterne op på et tidsvarende niveau. Det vil tiltrække flere brugere, og bidrage til at skabe en kultur for at værne om stedet. Viborg Kommune har lavet et skitseforslag for en udvikling af søbadet og afsat 2 mio. kr. til at gennemføre dele heraf i 2017.

I debatfasen er foreslået flere tiltag med henblik på at understøtte livet ved Nørresøbadet, herunder at etablere en jollehavn. Der er i dag en del private bådpladser ved Nørresøbadet, der ikke benyttes i særligt stort omfang. Det foreslås at undersøge, om der kan opnås en bedre udnyttelse af disse.

2U - SVØMMEPLATFORME

For at understøtte svømning kan det overvejes at placere en platform i søen. Den kan ligge ud for Nørresøbadet, så man kan svømme ud til den og evt. holde pause, når man svømmer langt. Distancen kan indgå i træning til triathlon, og der kan planlægges cykel- og løberuter i tilknytning til. Det kan også overvejes at placere flere platforme for at understøtte mulighederne for at svømme helt på tværs af søen til Granada eller til friarealet ved Nørresøvej/Kokildedalen.

'NATUR I BAGHAVEN'

2V - FDF SEJLCENTER VIBORG

FDF Sejlcenter Viborg ønsker bl.a. at etablere bl.a. en 'Jorden er giftig' - bane og en naturlegeplads med maritimt præg til at øve balance og træne styrke. Området er også udpeget som en af kommunens 5 indgangsportaler til søerne, hvor der foreslås placeret informationstavler om søerne og aktivitetsmulighederne i nærområdet.

2X - SHELTERS I NØRREMØLLE ENGE

Det er i debatfasen stillet forslag om at indpasse ferieboliger ved gravede kanaler i naturområdet Nørremølle Enge. Tanken er at give naturelskere mulighed for at holde ferie nær byen og med let adgang til friluft aktiviteter på søerne. Viborg Kommune synes at idéen er spændende, men kan ikke støtte den foreslåede placering og udformning. I stedet foreslås det i udviklingsplanen at tilgodese muligheden ved at etablere shelters i Nørremølle Enge. Dette forudsætter tilladelse fra ejer. En båd eller kano ligge til ved FDF sejlcener, der ligger i ganske kort afstand herfra.

2Y - REKREATIVT OMRÅDE I GRANADA

I Granada har aktive beboere etableret et rekreativ område ved en lille sø med madpakkehus, shelters, bro, bålplads og spisepladser. Det er i debatfasen foreslået at udvikle dette yderligere med f.eks. toiletter, udekøkken og naturlegeplads og lignende. Udviklingsplanen foreslår at der gives mulighed for en fortsat udvikling af området.

ØVRIGE TILTAG

2Z - AKTIVITETER VED SØERNE PÅ PRIVATE GRUNDE

Udviklingsplanen fokuserer primært på offentligt tilgængelige arealer omkring søerne. I debatfasen er dog også kommet indlæg, der omhandler handlemulighederne på private boliggrunde ved søbredden- og formidling og administrationen heraf. Det foreslås bl.a.:

- › Give større handlerum til f.eks. at opføre lysthuse, broer og sætte planter. Formålet er at opnå et mere attraktivt miljø ved søerne med mere liv til glæde for beboere, sejlere og turister. Det foreslås bl.a. at se på, om fredningen, der gælder for de sønære arealer nordøst for Nørresø, kan ophæves eller administreres mere lempeligt.
- › Fastholde kommunens strategi for administration af de sønære arealer ved Nørresø, der bl.a. skal sikre oplevelsen set fra søerne, og evt. udvide den til også at omfatte de bymæssigt bebyggede arealer langs med Sønderø.
- › Fastholde en ensartet administration af handlemuligheder på private sønære arealer og at gøre mere ud af at formidle de (mange) regler, der regulerer dette, så det som privat grundejer er lettere at overskue.

Handlemulighederne for de sønære arealer reguleres af en række regler. Regler fastsat i love kan ikke ændres af kommunen, og kommunens administration af gældende lovgivning skal følge normal praksis. Regler vedtaget af kommunen som 'Søregulativet' og 'Strategi for administration af og planlægning for de sønære arealer ved Nørresø', kan ændres indenfor rammerne af lovgivningen.

Udviklingsplanen foreslår at efterse de gældende regler med henblik på at undersøge:

- › Om der kan gives større handlemuligheder på private grunde uden at påvirke dyre- og planteliv negativt og miste væsentlige kvaliteter i oplevelsen set fra søerne (herunder om kommunen skal arbejde for ophævelse af fredningen af bredden langs Nørresø),
- › Om der skal udarbejdes en strategi for administration af de sønære arealer ved Sønderø, og
- › Om der er behov for en samlet formidling af reglerne, for at gøre det lettere for private bygherrer at sætte sig ind i, hvad der er tilladt.

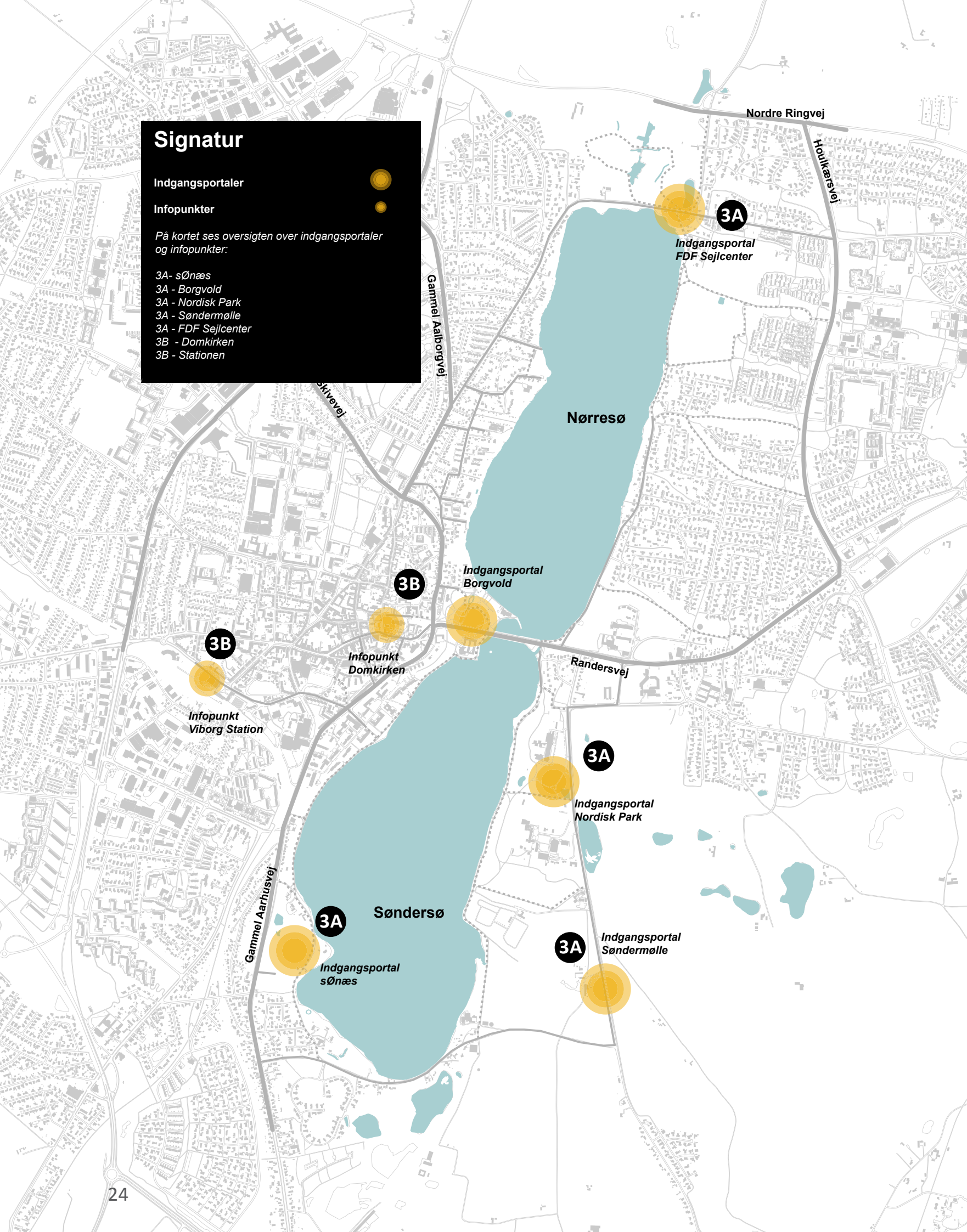
Signatur

Indgangsportaler

Infopunkter

På kortet ses oversigten over indgangsportaler og infopunkter:

3A- sØnæs
3A - Borgvold
3A - Nordisk Park
3A - Søndermølle
3A - FDF Sejlcenter
3B - Domkirken
3B - Stationen

MÅLSÆTNING 3

FORTÆLLING OG FORSTÅELSE

Søerne gemmer på mange forskelligartede fortællinger, som med fordel kan formidles yderligere. En god formidling af søerne kan være med til at tiltrække turister og give byens borgere flere oplevelser, når de besøger søerne.

Der efterspørges også viden om hvilke aktivitetsmuligheder og faciliteter, der findes ved søerne, hvilke arealer, der er offentligt tilgængelige og hvilke regler, der er for færdsel og god opførsel mm.

I udviklingsplanen foreslås en række tiltag og emner for formidling, der samlet vil forbedre fortællingen og forståelsen af søerne. Det drejer sig om:

3A - INDGANGSPORTALER

Udviklingsplanen foreslår at etablere 5 indgangsportaler til søerne ved sØnæs, Borgvold, FDF sejlcenter, Nordisk Park og Søndermølle. Indgangs-portalerne skal formidle overgangen mellem Viborg by og søerne og styrke formidlingen og forståelsen af søerne, naturen og kulturarven.

Indgangsportalerne skal fungere som steder, hvor man ankommer til søen og evt. tager videre fra. De bør derfor være let tilgængelige og synlige fra det omkringliggende vejnet, have gode parkeringsforhold og adgang til toilet og vand. Ved indgangsportalerne opstilles informationstavler om søerne og aktivitetsmulighederne med særligt fokus på det nærliggende område. Fra portalerne ledes man videre til stinettet omkring søerne, og herfra er der let adgang til de forskellige aktiviteter.

Indgangsportalerne skal i sig selv være attraktioner, der inviterer til ophold, og hvor man føler sig velkommen. Her skal også være mulighed for at komme helt ned til vandet, via broer og terrassering eller for vandaktiviteter, hvor det er muligt.

Kort der viser Udviklingsplanens forslag til steder med fortælling og forståelse

3B - INFOPUNKTER

Fra Viborg Midtby er søerne hverken særligt synlige eller nærværende - selv om den fysiske afstand er meget kort. For at øge opmærksomheden om søerne i midtbyen, foreslås det at etablere enkelte infopunkter. Her kan der vises vej til, og fortælles om oplevelsesmuligheder ved søerne, gerne på en måde der overrasker og skaber opmærksomhed. Infopunkterne placeres, hvor der kommer mange mennesker og så vidt muligt på steder, hvorfra søerne er synlige og lettilgængelige. Viborg Station og Domkirken er oplagte placeringsmuligheder.

3C - FORMIDLING AF FORTÆLLINGER OM SØERNE

Søerne danner ramme om et væld af gode fortællinger. En god formidling af søerne kan være med til at tiltrække turister og give byens borgere flere oplevelser, når de besøger søerne. Formidlingen kan rettes til en bestemt målgruppe eller befolkningen bredt. Der kan formidles på mange forskellige måder, både via foldere, infostandere, undervisningsforløb, apps, skattejagter - ligesom de gode historier kan fortælles på søvandring (parallelt til byvandring) eller sejlture med Margrethe I. Formen vælges, så den matcher den ønskede målgruppe.

Der er et potentiale for at lave formidling, der rammer både skoleelever, lokale borgere og turister. Det foreslås som forsøg at lave et undervisningsforløb om et emne, relateret til skoleplanerne, og efterfølgende prøve det af som formidling til borgere og turister. Hvis formen er egnet, kan processen gentages om andre emner. I formidlingen prioriteres 'den gode historie', og gerne historier, der tager afsæt i en historisk person.

Emner kan omfatte:

› GEOLOGI, ISTIDSLANDSKABET OG VIBORGS OPSTÅEN

Under emnet fortælles om landskabets tilblivelse og dets betydning for placering af veje og bosættelser. Emnet kan fx. formidles via en vandretursfolder til "det grå guld" eller via en app, som del af et læringsredskab på skolerne. På udvalgte destinationer i landskabet informeres om særlige landskabstyper. Emnet kan desuden formidles ved indgangsportalene Nordisk Park eller Søndermølle. Her kan evt. placeres en fysisk model af istidslandskabet, man kan røre ved for at øge forståelsen af landskabet.

› NATURTYPER OG VANDKVALITET

Under emnet kan fortælles om sammenhænge i dyre- og planteliv i søerne, om fødekæder og søernes tilstand. Emnet rummer også den historiske fortælling om søerne, fra de blev brugt til udledning af spildevand, til i dag hvor de værdsættes for deres rekreative og naturmæssige værdier.

Emnet favner bredt og kan bl.a. være relevant for skoleklasser, turister samt byens borgere, så man forstår søerne og den større problemstilling omkring vandkvalitet. Emnet kan fx. formidles ved indgangsportalene ved Sønder-

mølle, sønæs og FDF's sejlcenter. Undervisningsmaterialet om klimatilpasning, der pt. udarbejdes under projektet 'Generation Klima' kan også indgå.

Det kan også overvejes at lave en selvstændig guide til Forstbotanisk Have.

› VANDFORLØBETS OG INDUSTRIENS FORTÆLLINGER

Historien om den tidligere industrialisering kan fortælles med afsæt i søerne, der har været en kilde til vandkraft, givet vand til produktion og været brugt til afledning af spildevand. Geografisk kan fortællingen tage afsæt i vandmøllerne Bruunshåb Papfabrik og Søndermølle eller i Viborgs første industrikvarter ved vestsiden af Søndersø. Her lå også flere af det tidlige velfærdssamfund bygninger som tugt- og manufakturhus og sindsygehospital.

› ARKÆOLOGISKE FUND

På kortet over fredede arealer og kulturarvsarealer kan ses, hvor man forventer at gøre fund, hvis man graver i jorden. På disse steder kan man fortælle hvorfor man forventer at gøre fund, og hvad der tidligere er fundet. Dette kan bruges som led i undervisningsforløb, eller indgå i en folder om landskabet.

› KUNST VED SØERNE

I 'Den langstrakte bypark' er en koncentration af kunst og kultur. Her ligger bl.a. Viborg Kunsthall og der afholdes kunstevents, fx. Billboard Festival. Kunsttemaet kan bredes ud til et større område med en rute, der formidler kunst i Viborg. En oplagt rute kunne gå fra Borgvold/ Viborg Kunsthall og igennem midtbyen og dermed skabe et nyt link mellem by og søer. En alternativt rute kunne være mellem Borgvold og sønæs.

Dette tiltag kan tiltrække kunstinteresserede turister eller være en ekstra oplevelse til gæster i Viborg Kunsthall eller andre af byens kulturtilbud. Kunstruten kan f.eks. formidles via lydroute app eller med en mere traditionel folder.

3D - INFORMATION FRA LAND- OG VANDSIDE

Der er generelt efterspørgsel efter kort over offentlige faciliteter og aktivitetsmuligheder ved søerne, som kan inspirere til ture og lette planlægning af. På et sådant kort kan f.eks. vises toiletter, borde/bænke, parkering, søbad og offentlige både- og badebroer, fiskepladser, friarealer og legepladser, kiosk/ servering, søsportsforeninger, særlige institutioner, bådleje, Margrethe I's rute, motions- og vandretursmuligheder osv. Kortet kan trykkes som folder, formidles digitalt og opsættes på infostandere strategiske steder ved søerne.

For at understøtte bådture på søerne foreslås det, på offentlige broer, at oplyse om, hvorvidt det er tilladt at lægge til med båd samt hvilke faciliteter, der er adgang til i nærområdet.

Ved slæbesteder kan der endvidere informeres om søerne, og hvordan de må bruges i forhold til sejlads og fiskeri (fartgrænser, fredninger mm). Sådan kan også dagsturister blive opmærksomme på de gældende regler. Hvor Margrethe I lægger til, kan der oplyses om dennes ruteplan.

Eks. på forskellige former for formidling.

Signatur

Eksisterende veje

Eksisterende stier

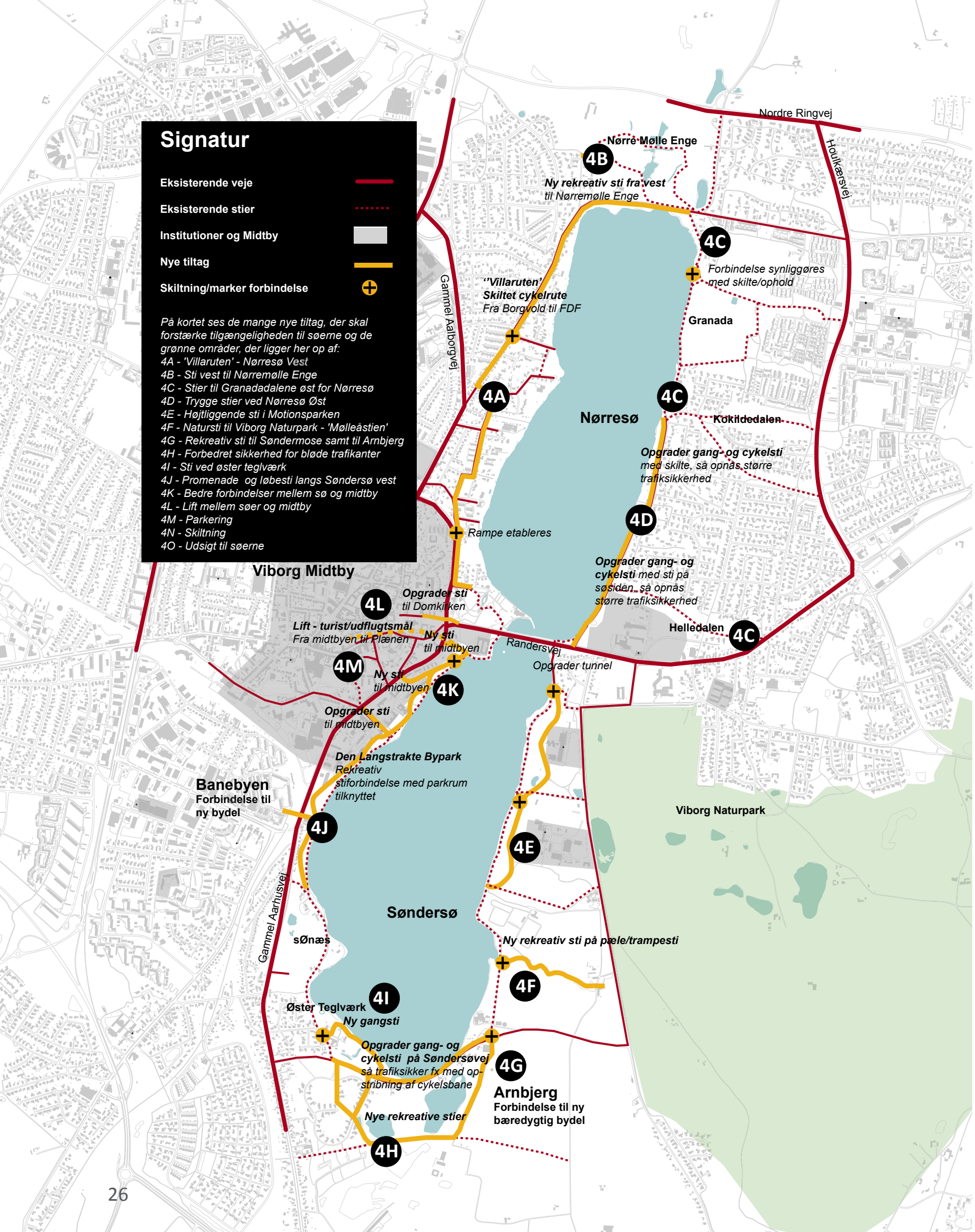
Institutioner og Midtby

Nye tiltag

Skiltning/marker forbindelse

På kortet ses de mange nye tiltag, der skal forstærke tilgængeligheden til søerne og de grønne områder, der ligger her op af:

- 4A - 'Villaruten' - Nørresø Vest
- 4B - Sti vest til Nørremølle Enge
- 4C - Stier til Granadadalene øst for Nørresø
- 4D - Trygge stier ved Nørresø Øst
- 4E - Højtliggende sti i Motionsparken
- 4F - Natursti til Viborg Naturpark - 'Mølleåstien'
- 4G - Rekreativ sti til Søndermose samt til Arnbjerg
- 4H - Forbedret sikkerhed for bløde trafikanter
- 4I - Sti ved øster teglværk
- 4J - Promenade og løbesti langs Søndersø vest
- 4K - Bedre forbindelser mellem sø og midtby
- 4L - Lift mellem søer og midtby
- 4M - Parkering
- 4N - Skiltning
- 4O - Udsigt til søerne

MÅLSÆTNING 4

TILGÆNGELIGHED OG SYNLIGHED

Udviklingsplanen peger på en lang række tiltag, der samlet vil forbedre tilgængeligheden til søerne og øge opmærksomheden om dem. Det drejer sig om at skabe sammenhængende og trygge stiforløb omkring Nørresø og Søndersø. Tiltag som at skilte, at skabe bedre forbindelser mellem søerne, midtbyen og andre attraktioner nær søerne og forbedre parkeringsforholdene ved søerne understøtter også. Målet er at skabe øget tilgængelighed, synlighed og opmærksomhed om søerne og om de mange kvaliteter og muligheder omkring dem.

Udviklingsplanen foreslår at etablere en sammenhængende stiforbindelse rundt om søerne. Denne kan etableres på forskellige måder og i forskellige udformninger, der tilpasser sig den konkrete strækning, og som samtidig skaber variation og oplevelser undervejs. I det følgende beskrives forslag til stiforbindelser på forskellige delstrækninger markeret med bogstaver på kortet.

Kort der viser Udviklingsplanens forslag inden for tilgængelighed og synlighed

4A - 'VILLARUTEN' – NØRRESØ VEST

'Villaruten' langs vestsiden af Nørresø er tænkt som en alternativ rekreativ forbindelse til de mere trafikerede veje. Nørresøs vestbred er primært bebygget med private villaer, hvilket hindrer etablering af en sti langs søbredden. Det foreslås i stedet, at etablere en rute gennem villaområdet, markeret som cykelsti. 'Villaruten' kan punktvis give visuel kontakt til søerne, og der kan på strategiske steder på ruten 'skiltes' med tekst på asfalten - fx 'Nørresøbadet 50 m' ved krydset Nørremøllevej/Gefionsvej. Ruten kan fra Nørremøllevej føres via Gefionsvej eller Erik Menveds Vej, afhængig af om ruten skal gå gennem Nørresøbadet eller ej. Ved krydset mellem Søvnaget og den trafikerede Sankt Ibs Gade er der i dag en trappe og stejl rampe. Her foreslås etableret en rampe med lav hældning, så cykler, barnevogne og kørestolsbrugere har let adgang. Generelt bør ruten gennemgås for andre lignende steder, hvor mindre niveauforskelle kan være en hindring for tilgængeligheden.

Eks. på skiltning.

4B - STI FRA VEST TIL NØRREMØLLE ENGE

I Nørremølle Enge er der et fint og velfungerende stinet. Der er dog ingen direkte forbindelse hertil fra boligområdet vest for. Udviklingsplanen foreslår derfor, at der søges etableret en ny stiforbindelse til Nørremølle Enge fra vest, evt. på pæle, da området dele af året står under vand. Dette forudsætter, at der kan indgås aftale med privat lodsejer herom.

4C - STIER TIL DALENE ØST FOR NØRRESØ

Øst for Nørresø ligger flere smukke dale, der fungerer som friarealer for de omliggende boligområder. Nordligst ligger Granada - et smukt skovområde med shelters, madpakkehus, bålplads og vandhul. Fra søstien ved Nørresø

opfatter man dog ikke stien op til Granadaskoven. Ved at formidle stiforbindelsen med skilte og etablere et opholdssted, hvor stierne mødes kan både aktiviteter og sti blive en mere benyttet del af stisystemet og aktiviteterne rundt om søen.

Længere mod syd ligger de grønne omeåder Kokildedalen og Helledalen, der kan indgå i en alternativ rute på en tur omkring Nørresø. Forbindelserne fra Nørresø hertil er også svære at få øje på og bør også synliggøres.

Eks. på hvordan man synliggøre forbindelser/skaber opholdsmuligheder vha. belægning og byinventar.

4D - TRYGGE STIER VED NØRRESØ ØST

Flere steder rundt om søerne er der behov for at øge trafikikkerheden. Ruten omkring Nørresø forløber langs søens sydøstlige side ad Nørresøvej. Her er ingen cykelsti, så cykling foregår på vejen. Vejen er smal og trafikken forholdsvis hurtig. For at opnå et trygt og sammenhængende stiforløb omkring Nørresø, foreslås det at etablere en cykel- og gangsti på søsiden af vejen. Andre steder må man sikre god skiltning, så bilisterne er opmærksomme på de bløde trafikanter på vejbanen.

Eks. på trygge gang- og cykelstier.

4E - HØJTLIGGENDE STI I MOTIONSPARKEN

I den højtliggende del af 'Motionsparken' ligger flere institutioner og grønne områder. Stierne imellem dem og til søen er ikke særlige tydelige idag. Det foreslås at bearbejde dem, så man får en sammenhængende og tilgængelig sti, der forbinder Asmild Kirke, Asmild Klosterhave, den nye skole ved Vinkelvej, Nordisk Park, atletikstadion, Gymnastikhøjskolen, Forstbotanisk Have og campingpladsen, og styrker tværforbindelser til stien ved søen. Det vil skabe bedre sammenhæng i området og kan gøre den højtliggende sti til en alternativ vej på en tur omkring Sønderød.

4F - NATURSTI TIL VIBORG NATURPARK - 'MØLLEÅSTIEN'

I udviklingsplanen indgår en idé om at udvikle Søndermølle yderligere som en indgangsportal for søerne og Viborg Naturpark. Derfor er gode stier imellem disse steder vigtige. Det foreslås derfor at forbinde Sønderød og Søndermølle med en simpel trampesti ved vandkanten af Mølleåen. Stien kan evt. på dele af strækningen etableres som en bro henover sumpede områder. Ved Amtsmandens Bro, som går over Mølleåen, kan der informeres om Viborg Naturpark, naturen og kulturhistorien. Dette forudsætter lods ejers godkendelse.

Fra Søndermølle kan man krydse Vinkelvej og fortsætte til fods gennem Ødalen til endnu en vandmølle, Bruunshåb Papfabrik. På sigt kan stien mellem Sønderød og Søndermølle evt. fortsættes langs Mølleåen under Vinkelvej og herefter forbindes med Ødalsstien, som en fin rute i Viborg Naturpark.

Eks. på natursti i form af trampesti, med trædesten eller på pæle.

4G - REKREATIV STI TIL SØNDERMOSE OG TIL ARNBJERG

Der foreslås etableret to rekreative stier fra Søndersøvej til banestien syd for Søndermose. Samlet giver det mulighed for at gå omkring mosen. Den østlige sti kan også fungere som adgangssti til det nye bæredygtige byudviklingsområde Arnbjerg. Syd for banestien kan etableres et lille rekreativt område med borde og bænke, hvorfra der er udsigt over den sydlige mose.

4H - FORBEDRET SIKKERHED PÅ SØNDERSØVEJ

På Søndersøvej, der indgår i stiforløbet omkring Søndersø, kan trafikikkerheden forbedres. Her cykler man på en smal cykel-/gangsti tæt på biltrafikken. For at opnå et trygt og sammenhængende stiforløb foreslås, at cykelstien opstribes på vejen og den eksisterende sti forbeholdes fodgængere. Opstrikingen kan evt. ske som en '2- 1 vej'.

4I - SØNÆR STI VED ØSTER TEGLVÆRK

Som led i lokalplanlægningen for det tidligere Øster Teglværk ved Teglgårdsvej indgår planer om at etablere en gangsti langs Søndersø på denne ejendom. Stien vil give gående mulighed for at færdes langs Søndersø og opnå bedre søkontakt på denne strækning.

Eks. på slyngede stiforløb med rumlige oplevelser og sammenhængende beplantning, der understøtter forløbet.

4J - PROMENADE OG LØBESTI LANGS SØNDERSØ VEST

På den vestlige side af Søndersø fra Golfhotellet til sønæs er megen aktivitet og færdsel, og det eksisterende stitracé er ikke tilstrækkeligt bredt til at rumme dette. Derfor foreslås det at udvide den eksisterende sti, så der gennem hele området forløber en bred sti nær søbredden med plads til både gående, løbere, rulleskøjter, cyklister og lignende. Stien kan opdeles i 2 parallelle forløb - et for motionsaktivitet og et nærmere søbredden for gående.

4K - BEDRE FORBINDELSER MELLEM SØER OG MIDTBY

Idag er der ingen rigtig gode gangforbindelser mellem midtbyen og søerne. Udover at man på vejen skal krydse en større vej (Ll. Sct. Mikkelsgade/ Sct. Ibs Gade) og overstige en markant terrænforskel, oplever man typisk ikke de nuværende forbindelser som sammenhængende stiforløb. Nogle mangler tilstrækkelig plads til fodgængere og man kan sjældent se søerne fra dem.

Tydelige, indbydende forbindelser, der også er tilgængelige for dårligt gående og folk med barnevogn, kan bidrage til en bedre integration imellem midtbyen og søerne. Planen omfatter forslag om at forbedre 5 forbindelser på strækningen fra Borgvold til Riegels Grund:

- › På Bispestien, der fører fra Domkirken til Borgvold, kan trappen suppleres med en rampe, der gør stien mere tilgængelig, og fodgængerovergangen over Sct. Ibs Gade rykkes let mod nord, så man ledes mere direkte fra Bispestien til Randersvej og indgangen til Borgvold.
- › En ensretning af Sct. Mathias Gade, der forbinder gågaderne med Randersvejkrydset, kan skabe plads til bløde trafikanter og dermed gøre vejen mere tilgængelig. Der kan evt. også laves et mere direkte stiforløb til søen via forbedrede trappe/rampeanlæg og et helleanlæg på Ll. Sct. Mikkelsgade. Hvis der etableres en ny attraktion i udviklingsområdet syd for Viborg Kunsthall, bør denne forbindelse laves samtidig med.
- › Sct. Leonis Gade kan også indgå i en forbedret forbindelse mellem midtbyen og søerne. Dette kræver at overgangen over Ll. Sct. Mikkelsgade forbedres. Det kan ske ved at lave et helleanlæg, udtynde beplantningen og lave en trappe på skråningen ned mod Sønderøparken.
- › Går man ad Slusestien, Slusen og Sønderøparken er der kun få hundrede meter mellem Fischers Plads og Sønderø. Det foreslås, at gøre Slusestien langt mere indbydende og attraktiv og tydeliggøre den som forbindelse mellem de gode parkeringsmuligheder og søen. Via Sønderøparken er der en imponerende udsigt til Sønderø, der kan styrkes yderligere med f.eks. allébeplantning og evt. et vandbassin, der visuelt trækker søen tættere på byen.
- › Endelig etableres der, som del af udviklingen af Viborg Baneby, en forbindelse fra Klostervej via en tunnel under jernbanen. Her kan den eksisterende fodgængerovergang suppleres med et helleanlæg for at give mulighed for at bevæge sig den mest direkte vej fra tunnel til søerne.

Forbindelserne til søerne kan også understreges med skiltning, sammenhæng i belægning og ved at tynde ud i beplantninger, fx. ved Viborg Kunsthall, hvor der kan skabes visuel forbindelse fra gårdummet til Sønderø.

4L - KABINELIFT MELLEM SØER OG MIDTBY

Der er i debatfasen stillet forslag om at forbinde midtby og søerne via en lift fra Domkirkepladsen til Borgvold. Lifter er kendt fra byer i Sydeuropa med store terrænforskel, hvor de har løst en infrastruktur udfordring. I Viborg kan en sådan løsning styrke tilgængeligheden mellem søer og midtby og være en turistattraktion og udflugtsmål for byens borgere. I kabinen kan man nyde udsigten over by og søer, og få formidlet byens historie via højtalere. Idéen kan undersøges nærmere og udsættes for en mere omfattende kvalificering.

Eks. på lift som turistattraktion.

4M - PARKERING

Gode parkeringsforhold er en af forudsætningerne for oplevelsen af god tilgængelighed til søerne. Ved langt de fleste ankomststeder dækker den nuværende parkering behovet idag, men ved de mest populære besøgsmaal kan der være så mange besøgende, at man må parkere i kort afstand herfra.

Flere af de foreslåede tiltag i udviklingsplanen kan medvirke til at forbedre parkeringsforholdene ved søerne. Forbedrede stiforbindelser mellem midtbyen og søerne vil gøre det mere naturligt at parkere på de store parkeringspladser i midtbyen. Turen herfra og til søerne vil blive mere attraktiv. På samme måde kan en direkte sti mellem Sønderø og Søndermølle gøre parkeringen ved Søndermølle her mere attraktiv at benytte på en tur til søerne.

Ved Borgvold er parkeringspladsen ofte fyldt op, og der er ikke mulighed for at udvide. Mange parkerer i stedet ved Golfhotellet. Det kan undersøges, om man kan forbedre tilgængeligheden ved at lave en sti direkte herfra til Borgvold, og lave et helleanlæg, hvor den passerer Randersvej. Det kan også overvejes at udvide parkeringspladsen ved Golfhotellet.

Endelig foreslås det at undersøge om der, dele af dagen, er ledig parkering ved Sønderøparken, som kan stilles til rådighed for folk, der gæster søerne.

4N - SKILTNING

Udviklingsplanen skitserer med tiltag A-D muligheden for at skabe en forbedret rekreativ stirute omkring Nørresø. Det foreslås at understøtte oplevelsen af en sammenhængende stirute med at skilte det som sådan. Skiltningen kan være som ruten Søndersø rundt, der skiltes med cykelstisymbol.

Det foreslås endvidere fra ruterne omkring Nørresø og Søndersø at opsætte skilte, der henviser til aktiviteter, oplevelser, interessante grønne områder, større institutioner i 'baglandet' til søerne. Eksempler kan være henvisning til midtbyen og Domkirken, Søndermølle, institutionerne øst for Søndersø, dalene øst for Nørresø og Nørremølle Enge.

4O - UDSIGT TIL SØERNE

En oplagt vej til at øge opmærksomheden om søerne er ved at øge synligheden af dem. Og udsigten til vandet og naturen omkring vil formentlig langt mere effektivt tiltrække besøgende end skilte, der henviser til søerne. Det foreslås derfor at gennemgå beplantninger langs de nærmeste større veje med henblik på at forbedre udsigten.

Når man opholder sig ved søen er muligheden for at få et kig ud over vandet også vigtig for kvaliteten af oplevelsen. Der bør derfor være fokus på at opretholde udsigtskiler i rørskoven, hvor det er muligt i forhold til naturbeskyttelseshensyn. Det forbedrer også mulighederne for at fiske fra land.

FOKUSOMRÅDE 1

DEN LANGSTRAKTE BYPARK

Skitsen af fokusområdet viser, hvordan området overordnet kan disponeres - ved realisering af tiltag fra udviklingsplanens idékatalog.

'Den langstrakte bypark' (se punkt 2E side 19) er udpeget til fokusområde, da det ligger tæt på bymidten og har potentiale for at være en attraktiv destination ved søerne. Udviklingen af området skal forstærke mødet imellem den tætte, livlige midtby og søerne og understøtte søernes synlighed i midtbyen f.eks. ved at skabe mere liv ved søerne og give bedre muligheder for at komme tæt på vandet.

Gode, attraktive forbindelser til og fra midtbyen er afgørende for at området benyttes. Det foreslås at forbedre forbindelserne fra midtbyen via Bispestien, Sankt Mathias Gade, Sankt Leonis Gade, Slusestien og fra Baneby via tunnelen under jernbanen (se punkt 4K side 28). Forbindelsen fra midtbyen til søen kan styrkes ved at tynde ud i beplantninger, fx. omkring Viborg Kunsthø.

Den nuværende sti langs søbredden udvides, så der er plads til at promenerer, løbe, cykle, rulleskøjte og lignende. Stien kan evt. opdeles i 2 baner efter hastighed (se punkt 4J side 28).

Ved Viborg Kunsthø er udpeget et udviklingsområde, der kan benyttes til funktioner, der kan trække mere liv til søerne eller synliggøre de muligheder, søerne giver. Her kunne f.eks. ligge et 'Søens Hus', en sejlkлуб, en restaurant eller endnu et søbad. Udviklingsområdet kan evt. suppleres eller erstattes af en husbåd ved søbredden nedenfor (se punkt 2E side 19).

Byparken benyttes i dag ofte til tilbagevendende events- fra traditionsrige løb og koncerter til kunstinstitutioner. Indretningen skal også fremover tage hensyn til muligheden herfor. Arealerne langs stien kan bruges til udeservering, lege- og opholdsaktiviteter med hovedvægt på området omkring Golfhotellet og Sønderøparken. Folkebladstoget kan køre sightseeingture på ruten, der evt. kan kombineres med sejlture med 'Margrethe I'.

Langs søbredden anlægges faciliteter, der giver mulighed for at holde små 'pauser' på eller ved vandet (se punkt 2D side 18). Det kan fx være en platform til udeservering ved Golfhotellet, en ikonisk bro, gæstebådpladser ved Borgvold mm (se punkt 2I side 20).

Springvand

Soldæk

FOKUSOMRÅDE 2

Skitsen viser et eksempel på hvordan området overordnet kan disponeres - ved realisering af tiltag fra udviklingsplanens idékatalog

Området er udpeget som fokusområde på grund af forskelligheden i de grønne rum og områdets tilknytning til Viborg Naturpark.

'MOTIONSPARKEN'

Området har mange brugere, men koblingen mellem områdets aktiviteter og søen kan styrkes. Dette kan gøres ved at tydeliggøre og skilte den højtliggende sti, der forbinder områdets aktiviteter, beplantning kan fjernes, så stien bliver synlig fra søstien og der kan etableres 'pulstrapper' mellem søstien og den højtliggende sti, så der bliver bedre sammenhæng imellem dem.

Det foreslås at tilføje nye aktiviteter, som både kan benyttes af de nuværende brugere og, som styrker området som udflugtsmål for byens borgere. De nye aktiviteter skal primært placeres på offentlige arealer. Eksempler på aktiviteter kan være udendørs pizzaovn og spisepladser ved indgangsportalen i Nordisk Park, aktiviteter som parkourbane, discgolf, leg og læring-skattejagt samt klatre- eller udsigtstårn. De konkrete aktiviteter skal aftales med de potentielle brugere.

En forening, White Water Viborg, arbejder for etablering af en kunstig fos til rafting i Nordisk Park, og det kan overvejes at give mulighed for enkelte private aktiviteter i området, f.eks. en klatrepark.

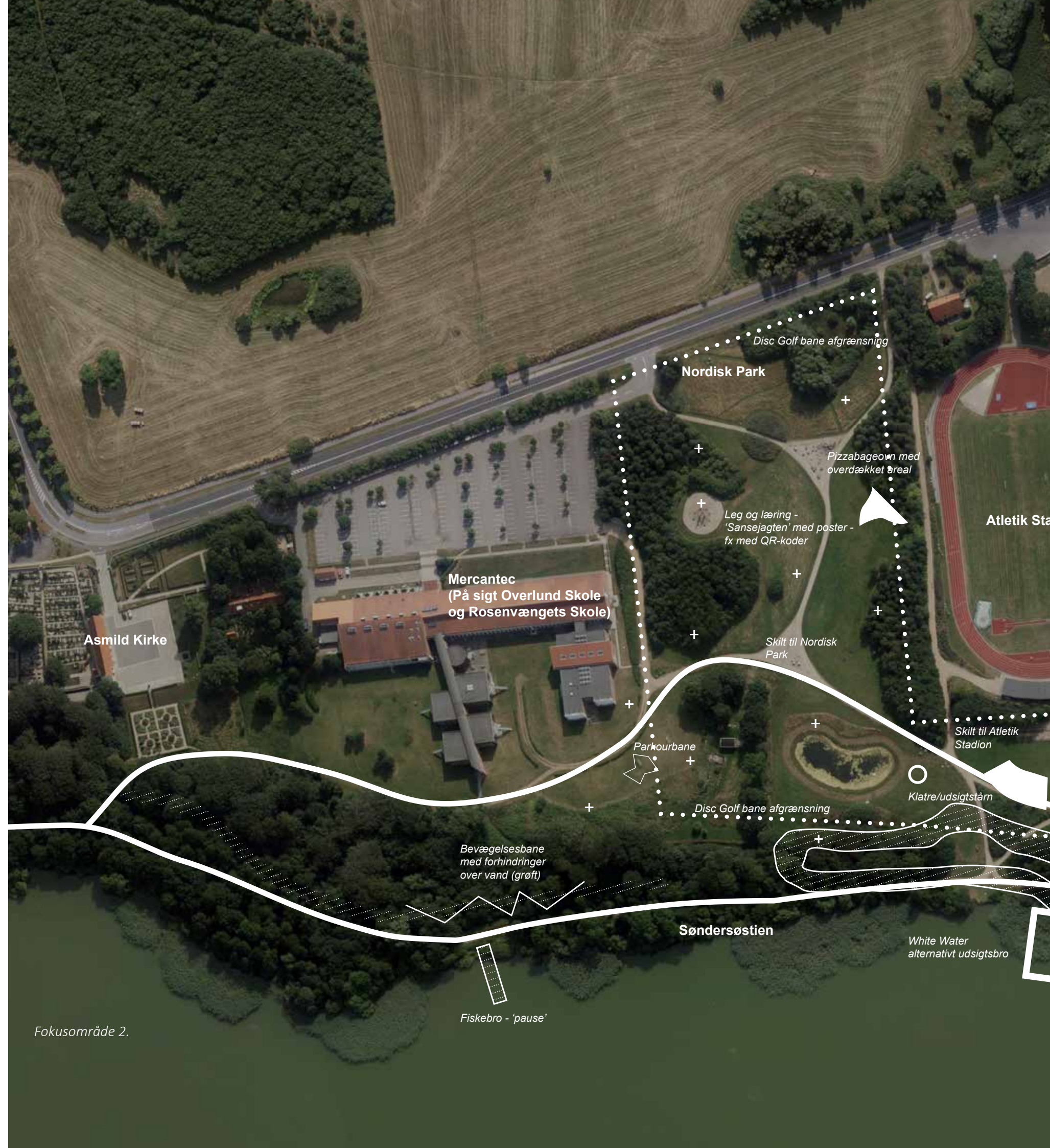
For at trække folk helt ned til søen, bør der laves attraktioner her, f.eks:

- › Et rekreativt område ved den eksisterende badebro ved campingpladsen med badestrand, udspringstårn, solpladser og spise-/grillområde,
- › En bro med en særlig identitet, hvorfra man kan gå ud og se den fantastiske udsigt til byens skyline fra denne side af søerne (gerne den for Nordisk Park. Broen kan evt. etableres i sammenhæng med White Water Viborg)
- › Flere 'pauser' og opholdsmuligheder på strategisk udvalgte steder

'PORTEN TIL VIBORG NATURPARK'

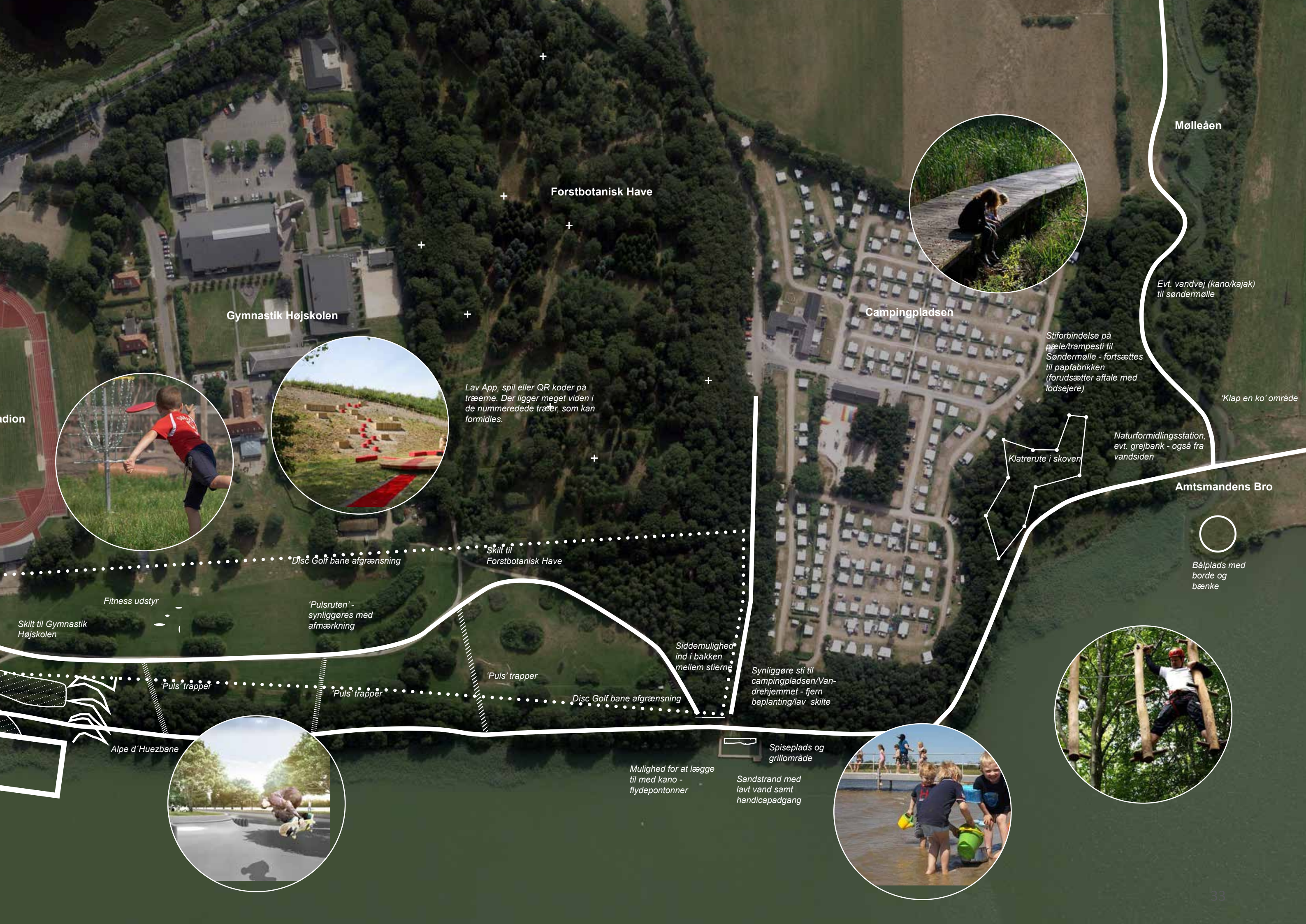
Syd for campingpladsen ved Søndermølle skifter landskabet karakter og bliver mere fladt. Her er en fredfyldt stemning, som ønskes bibeholdt. Derfor skal kommende tiltag placeres nænsomt, så de ikke "larmer" for meget i naturen. Her ligger Søndermølle, som er udpeget til indgangsportal til søerne og bindeleddet til Viborg Naturpark. Her foreslås det at

- › Etablere trampesti/ sti på pæle langs Mølleåen til Søndermølle, kræver lodsejer accept
- › udvikle Søndermølle til et formidlingscenter for natur og kulturhistorie

Fokusområde 2.

Mølleåen

Forstbotanisk Have

Gymnastik Højskolen

Campingpladsen

Evt. vandvej (kano/kajak)
til søndermølle

Stiforbindelse på
pæle/trampesti til
Søndermølle - fortsættes
til papfabrikken
(forudsætter aftale med
lodsejere)

'Klap en ko' område

Naturformidlingsstation,
evt. grejbank - også fra
vandsiden

Klatrerute i skoven

Amtsmændens Bro

Bålplads med
borde og
bænke

Lav App, spil eller QR koder på
træerne. Der ligger meget viden i
de nummerede træer, som kan
formidles.

Skilt til
Forstbotanisk Have

Disc Golf bane afgrænsning

'Pulsruten' -
synliggøres med
afmærkning

Siddemulighed
ind i bakken
mellem stierne

Synliggøre sti til
campingpladsen/Van-
drehjemmet - fjern
beplantning/lav skilte

Disc Golf bane afgrænsning

'Puls' trapper

'Puls' trapper

'Puls' trapper

Fitness udstyr

Skilt til Gymnastik
Højskolen

Alpe d'Huezbane

Spiseplads og
grillområde

Mulighed for at lægge
til med kano -
flydepontoner

Sandstrand med
lavt vand samt
handicapadgang

REALISERING

Udviklingsplanen beskriver en række projektidéer og indsatser, hvor nogle er lige til at gå i gang med, og andre kræver en modningsperiode og efterfølgende planlægningsarbejde. Fælles for dem alle er, at deres videre liv er afhængigt af et stort engagement fra byens borgere, erhvervsdrivende, Viborg Kommune samt andre aktører. Nogle projekter vil skulle drives af kommunen og andre af private aktører.

Herunder beskrives en række redskaber, der kan bruges i det videre arbejde, når udviklingsplanen skal realiseres:

LOKAL FORANKRING I FORENINGSLIVET

Der er allerede i dag et stærkt engagement i udviklingen af søerne hos de foreninger, der grænser op til søerne. Nogle af projektidéerne kræver, at foreningslivet, som har været medvirkende til at italesætte flere af de indkomne projektidéer, følger op på disse. I den kommende proces er det vigtigt, at de stærke lokale spillere går forrest, og viser andre, at et projektforslag er et frugtbart tiltag. Flere foreninger kan evt. gå sammen for at få en stærkere stemme i debatten

KOMMUNIKATIONSSTRATEGI

Efter vedtagelsen af Udviklingsplanen overvejer kommunen at udarbejde en kommunikationsstrategi, der sætter fokus på at fortælle, hvilken udvikling, Viborg vil gennemgå ved en realisering af udviklingsplanens projektidéer.

Strategien kan også være et godt redskab, til at kortlægge, hvordan man, gennem kommunikation, kan synliggøre og aktivere området omkring søerne. Det er vigtigt løbende at få fortalt om tilbud, aktiviteter, events og tiltag, der udspiller sig i byen og ved søerne. Både for at kommunikere ud til borgere, hvad der sker, men også for at fortælle turister, hvad man kan opleve i Viborg. For eksempel skal tilbud og ruter, der henvender sig til turister, motionister og naturelskere kunne findes på alle relevante hjemmesider, hvor de besøgende normalt planlægger deres udflugter og aktiviteter.

FONDE & TILSKUDSMULIGHEDER

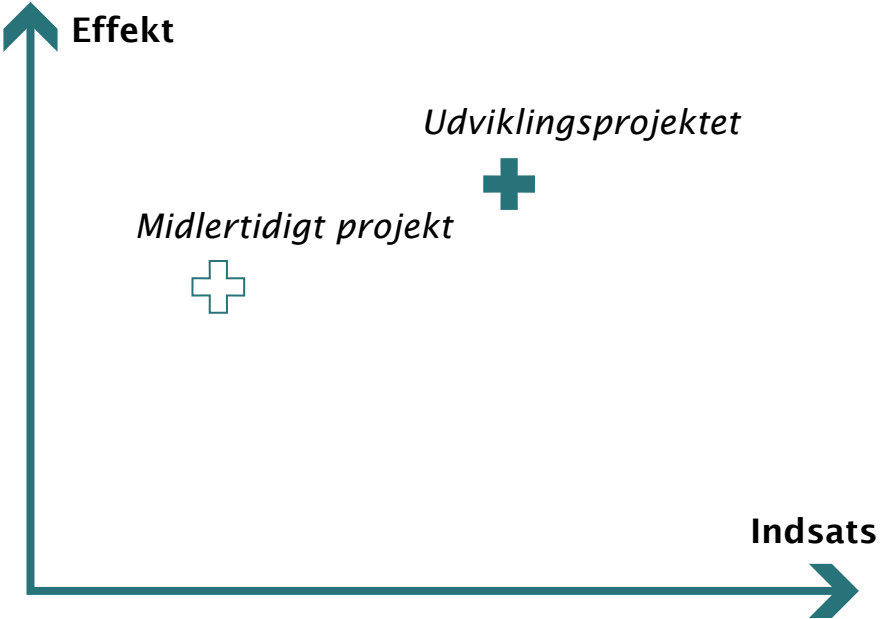
Udviklingsplanen rummer mange konkrete projektidéer, og der er forskel på, hvordan de kan realiseres, og hvordan finansieringsmulighederne er. Nogle idéer vil kunne gennemføres inden for kommunens almindelige driftsbudgetter. Andre kan kun gennemføres i et samarbejde mellem kommunen og private aktører eller af private alene. I det videre planlægningsarbejde vil mulighederne for at søge fonde og andre tilskudsmuligheder også være vigtige for at sikre kapital til realiseringen af udviklingsplanens projektidéer. Alle, der ønsker at realisere en projektidé, bør undersøge mulighederne herfor.

Udviklingen af de enkelte projektidéer bør ske i tæt dialog med Viborg Kommune, da flere af udviklingsplanens forslag er afhængige af tilladelser og ressourcer herfra.

MIDLERTIDIGHED

Nogle af udviklingsplanens idéer vil kunne etableres i en kortere periode i en midlertidig udgave. Dette kan være en måde for kommunen og samarbejdspartnere at undersøge og afprøve, hvilke aktiviteter og funktioner, der bedst kan bidrage til den ønskede udvikling. Man kan f.eks. undersøge, hvordan indgangsportalene og de grønne fokusområder bedst opfylder deres rolle som attraktive destinationer for et bredt udvalg af borgere.

Ved at etablere aktiviteter midlertidigt kan man også skabe ejerskab til udviklingsplanen blandt byens aktører og borgere. Aktiviteterne kan både omfatte korte eventbaserede aktiviteter og længerevarende aktiviteter over uger og måneder, og på den måde kan bidrage til den nye fortælling om søerne.

Nogle tiltag kan etableres som midlertidige projekter. Dette diagram kan være med til at klarlægge hvilke der skal satses på.

Visualisering af hvordan Plænen kan omdannes med etablering af et 'Søens Hus', der trækker borgerne ned til vandet.

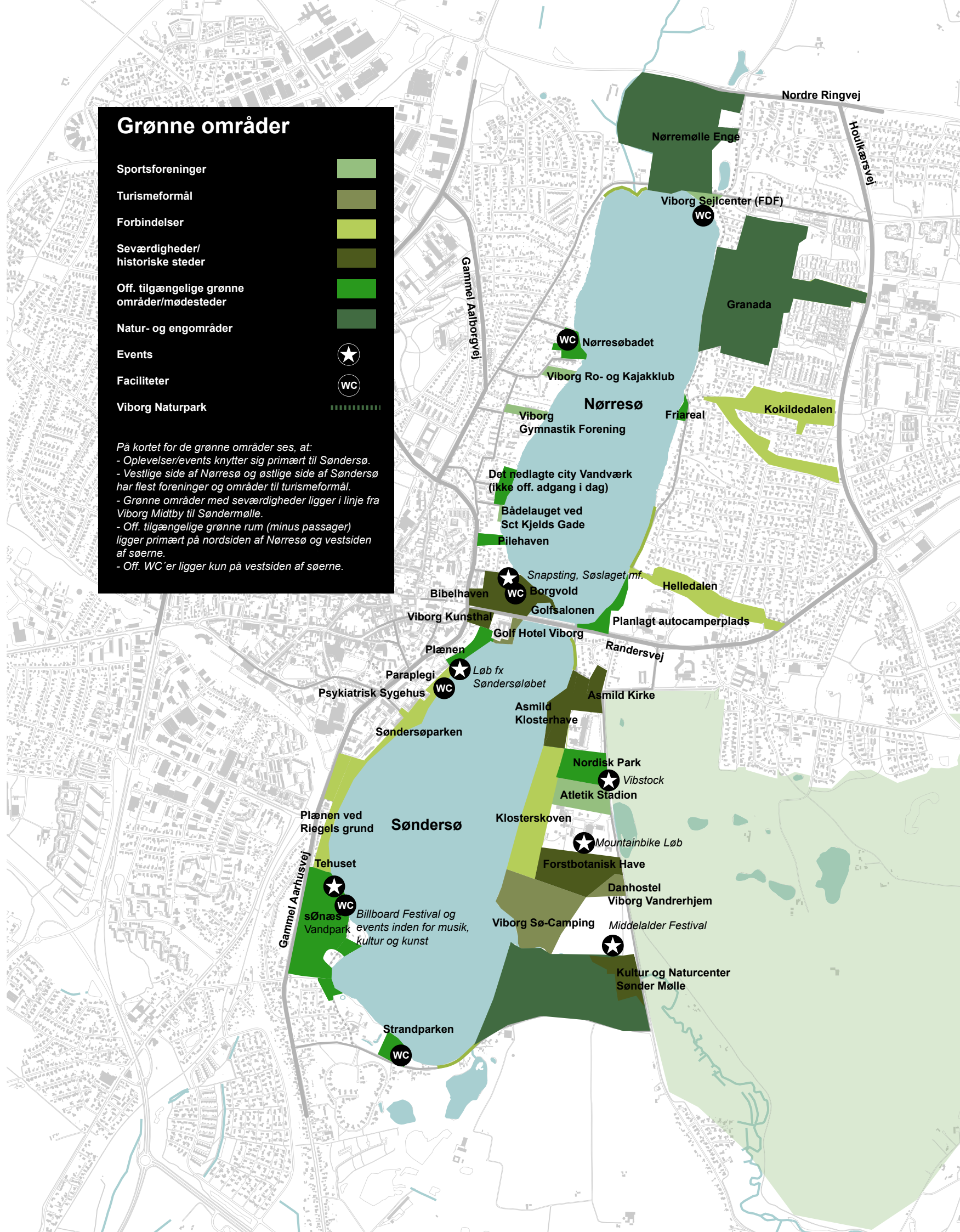
BILAG

Grønne områder

- Sportsforeninger
- Turismeformål
- Forbindelser
- Seværdigheder/historiske steder
- Off. tilgængelige grønne områder/mødesteder
- Natur- og engområder
- Events
- Faciliteter
- Viborg Naturpark

På kortet for de grønne områder ses, at:

- Oplevelser/events knytter sig primært til Søndersø.
- Vestlige side af Nørresø og østlige side af Søndersø har flest foreninger og områder til turismeformål.
- Grønne områder med seværdigheder ligger i linje fra Viborg Midtby til Søndermølle.
- Off. tilgængelige grønne rum (minus passager) ligger primært på nordsiden af Nørresø og vestsiden af søerne.
- Off. WC'er ligger kun på vestsiden af søerne.

Kortlægning af de eksisterende forhold omkring søerne.

Vandaktiviteter

Offentlige tilgængelige både/badebroer

Private haver ned til søen

Fiskesteder

Stier

Stop for Margrethe 'hop on'

Slæbested

Badebro

Bådepladser

Handicapadgang

Mulighed for kajaksejls og roning

På kortet for vandaktiviteter ses, at:

- Turbåden 'Margrethe' lægger primært til i Søndersø
- Man bader i begge søer
- Offentlige tilgængelige både-/badebroer ligger jævnt fordelt rundt om begge søer. Flertallet knytter sig til en funktion/aktivitet på land
- Der er mange private både/badebroer i Nørresø

This map shows the distribution of water activities around Nørresø and Søndersø. Key locations marked include:

- Nørresø:** Viborg Søjlcenter (FDF) Slæbested og udsigtsbro, Nørresøbadet Badebro og slæbested, Ro- og Kajakklub, Viborg Gymnastik Forening Vinterbadning, Bådelauget ved Sct Kjelds Gade Bådepladser og fiskeforening, Pilehaven, Borgvold Bådepladser, 'hop on' og cykelbåd, Planlagt autocamperplads Handicap adgang, Randersvej.
- Søndersø:** Plænen Handicap adgang og bådepladser, Campingpladsen 'hop on', bådebro og vandpolo, Strandparken Slæbested og bådepladser, Gammel Aarhusvej, Sønæs 'hop on'.

Tilgængelighed

Eksisterende veje

Eksisterende stier

Parkering

Midtby og skoler

Projektgruppen har været ude at registrere området og er kommet frem til via kort og subjektive registreringer, at:

- Vestlige side af Nørresø har begrænset tilgængelighed visuelt og trafikalt.
- Sti ved Søndersø syd og Nørresø sydøst fremstår trafikalt utrygge.
- Der er forholdsvis få parkeringsmuligheder ved Nørresø og ved Søndersø mellem Sønæs og Borgvold.
- Parkeringsmuligheder øst for Søndersø ligger i stor afstand fra søen.

This map illustrates the accessibility of the area, highlighting existing roads, paths, and parking areas. Key locations marked include:

- Nørresø:** Viborg Midtby, Randersvej, Gammel Aalborgvej, Nordre Ringvej, Houkærvej.
- Søndersø:** Banebyen Byudvikling, Gammel Aarhusvej, Arnbjerg Ny bæredygtig bydel.

37

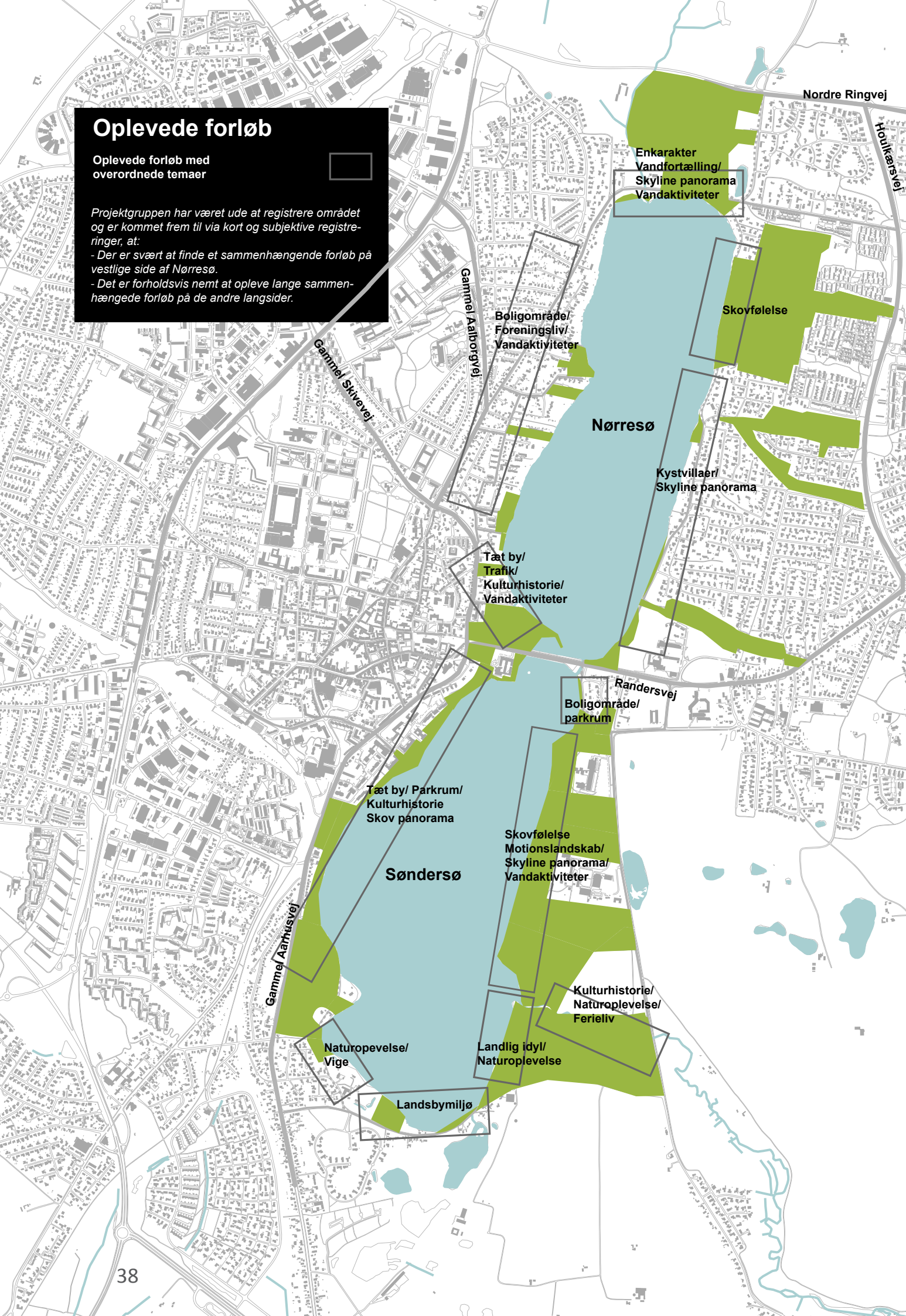

Oplevede forløb

Oplevede forløb med
overordnede temaer

Projektgruppen har været ude at registrere området
og er kommet frem til via kort og subjektive registre-
ringer, at:

- Der er svært at finde et sammenhængende forløb på
vestlige side af Nørresø.
- Det er forholdsvis nemt at opleve lange sammen-
hængende forløb på de andre langsider.

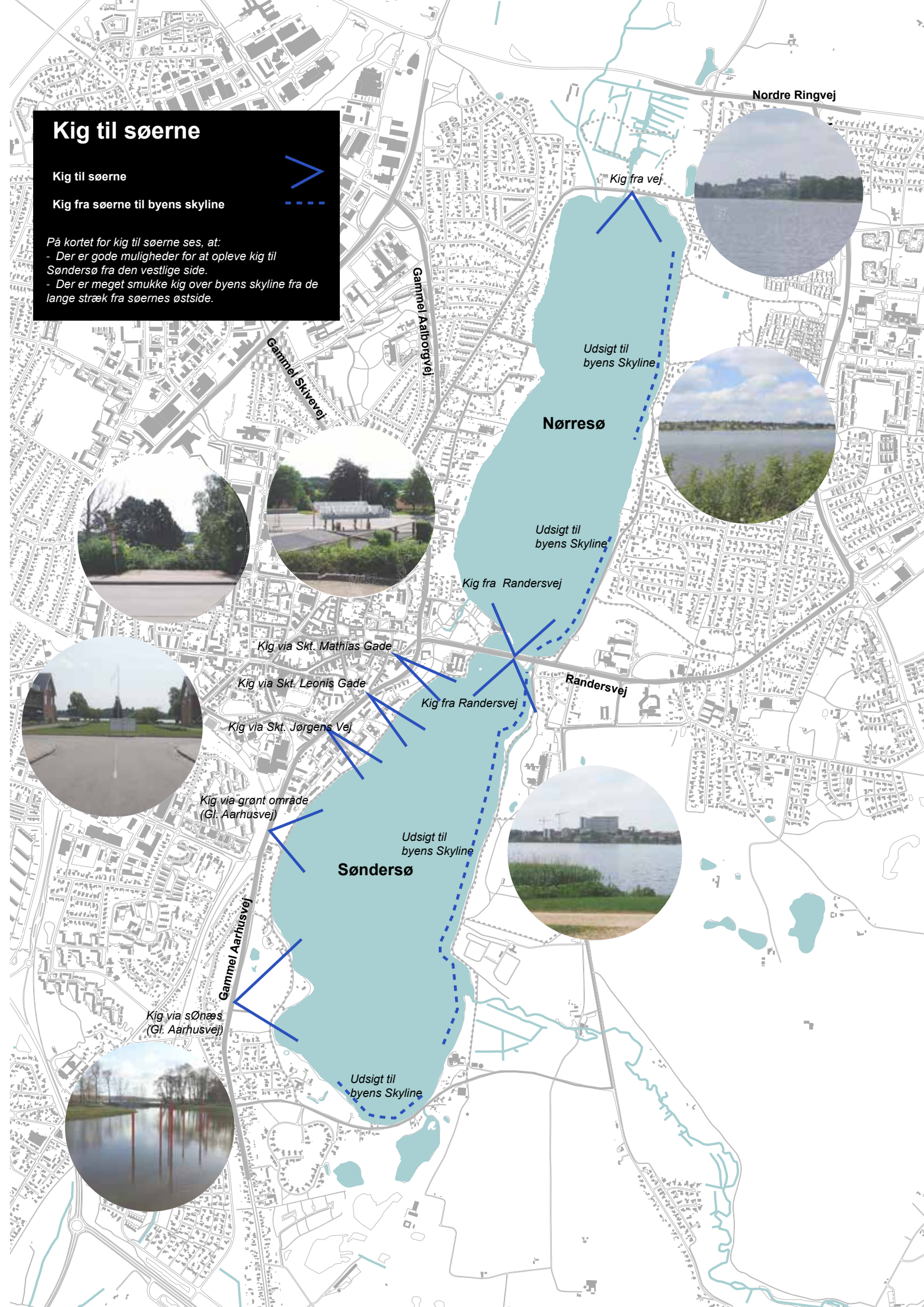
Kig til søerne

Kig til søerne

Kig fra søerne til byens skyline

På kortet for kig til søerne ses, at:

- Der er gode muligheder for at opleve kig til
Søndersø fra den vestlige side.
- Der er meget smukke kig over byens skyline fra de
lange stræk fra søernes østside.

Beskyttelse - Kultur

Fredede og bevaringsværdige bygninger
(Offentlige bygninger nær søen)

Fredede og bevaringsværdige bygninger
(Private boliger nær søen)

Kirkebyggelinje
(Asmild Kirke)

Værdifuldt kulturmiljø
(Ældste bykerne og Kirkeomgivelser Asmild)

Kulturarvsarealer
(Skjulte fortidsminder; Viborg Bykerne, Asmild Kirke og moseområde)

Fredede områder
(Nærhed Asmild Kirke, Sønder Mølle og Nørresø Østbred)

På kortet for naturbeskyttelse ses, at:

- Områder med beskyttet natur primært ligger på øst-siden af søerne med tyngde øst for Søndersø.
- Områder med beskyttet natur ved Nørresø ligger tæt omkranset af boligområder, hvorimod den beskyttede natur ved Søndersø ligger i Viborg Naturpark.

Beskyttelse - Natur

§ 3 og fredskov
(A, sø, eng, mose, overdrev, hede og fredskov)

Fredede områder

Beskyttelseslinjer
(Sø- og åb beskyttelseslinje samt skovbyggelinje)

Skov

Viborg Naturpark

Søerne og søbredderne er omfattet af en række regler for beskyttelse af naturen og offentlighedens interesser.

Anlæg (bebyggelse, broer, terrasser, terrænregulering), beplantning og aktiviteter indenfor beskyttelseszonerne kan være forbudt eller kræve særlige tilladelser/dispensationer.

Muligheden for at opnå tilladelse til projekt kan bl.a. afhænge af om det

- påvirker natur og dyreliv
- understøtter rekreative / almene interesser
- forbedrer den offentlige adgang
- påvirker den visuelle oplevelse af søerne
- påvirker eksisterende anvendelse af søerne til f.eks. sejlad, fiskeri mm.

På kortet for kulturbeskyttelse ses at:

- Områder med beskyttede kulturarvsværdier går primært fra Viborg Midtby til Søndermølle.
- Bykerne og søer ligger adskilt af Gl. Aarhusvej og ikke som oprindelig, hvor Viborg knyttede sig til vandet.

VIBORG KOMMUNE
PRINSENS ALLE 5
8800 VIBORG

NIRÁS

VIBORG
KOMMUNE